Тұлғалық өсу және өзіндік сананы айқындау

1. Танысу. “Менің мекен-жайым” жаттығуы
Төсбелгіні (бейджderді) толтыру
Мақсаты: Өз елін мақтаныш тұтуға бағыттау және таныстыру.
Жүргізуші. Әр қатысушы тақтада ілінген картаға өзі тұратын қаласы немесе ауданына есімін жазып жапсыру қажет.

2. “Құпия досым” жаттығуы
Мақсаты: Белгісіздікті аңғаруды, екінші адамға ілтипат көрсетуді меңгеру.

Барлық есім жазылған төсбелгілерді қорапта араластырып, әр қатысушы бір төсбелгіден таңдайды және де сол кісінің есімін есте сақтап, оны көріп алады. Сосын төсбелгіні жүргізушіге қайта береді. Қай адам екені өзіне ғана мәлім болуы қажет. Ал есімі түскен адамға сабақтың өн бойында ілтипат көрсетіліп көңіл бөлінеді. Одан ары қарай сабақ барысында жүргізуші осы жаттығуға қайта оралып отырады.

3. “Гүлдер” жаттығуы
Мақсаты: Топтағы тұлғааралық қарым-қатынасты шыңдау.
Жүргізуші. Әр қатысушы мына қораптан бір-бір қиынды гүлден алып, оған оқу орныңызды, есіміңізді, ауданыңызды көрсетіңіз, оны бояңыз. Сосын тақтада даярланған ватманға бір оқу орнын бітіргендер бірігіп, өз оқу орныңыздың аты жазылған парақша айналасына гүлдерді орналастырыңыз.
Мысалы: Сауле – ҚазМУ

4. “Менің мамандығым” жаттығуы
Мақсаты: Кәсіби ерекшеліктің маңызын түсіндіру.
Жүргізуші. Маман психологтар бір топқа, маман емес педагогтар бір топқа бөлініңіздер. Сөйтіп мына мандала секілді ою-өрнекті ешкім бейтарап қалмай, барлығыңыз бірлесіп бояп шығыңыздар. Болған соң оны тақтаға іліңіздер.

Талқылау жүргізіледі.Сұрақтар:
1. Неге бұл түстерді қолдандыңыз?
2. Екеуінің қандай айырмашылықтары бар?

Жүргізуші. Оюдың мағыналық тұстарына тоқталар болсақ: **Төрт құлақ** – дүниенің төрт бөлігін тұспалайды; **қаз мойын** – ақ көңілдікті, мейірімді, пәктікті білдіреді; **түйе табан** – жолы болушылықты білдіреді.

5. “Артық орындық” ойыны
Ойын мақсаты: Топтың еркін қарым-қатынасына жол салу және ертегідегідей ахуал жасау.
Топ дөңгеленіп отырады. Жүргізуші өз орнынан тұрып орындықты басқа жерге алып қояды. Сосын топқа нұсқауын түсіндіреді.
Жүргізуші. Сіздер топқа қандай-да бір шартыңызды айтасыз. Осыған сәйкес олар орын ауыстыруы шарт, сол сәтте жүргізетін адамда орын табуға тырысады. Ал үлгермей қалған адам жүргізуші болып өз шартын айтады. Осылайша ойын жалғаса береді. Мысалы: “Өз ата-анасын жақсы көретіндер орын ауыстырсын”, “Қымыз жақсы көретіндер орын ауыстырсын” және т.б.

6. “Құпияны табу” жаттығуы

Мақсаты: Өзінің қайталанбас тұлға екенін сезіндіру.
Жүргізуші. Бір ғалым дәл өзіне ұқсас адамды жасапты. Бірақ ол өте қатігез екен. Өзінен қандай айырмасы бар екенін дәлелдеу үшін шарқ ұрыпты. Сізде осындай жағдай болса, не істер едіңіз? Ол адамда қайталанбайтын, сізде ғана бар қандай қасиетке иесіз? Сізде басты қандай құпия бар? Барлық қатысушылар өз құпиясымен бөліседі.

“Мен дегеніміз деген не?” талқылау
Жүргізуші алдымен кіші, сосын үлкен топта осы сұрақ бойынша талқылама жасауды ұсынады.
Жүргізуші. “Мен” – бұл сезімдерің, ойларың, тәнің, әрекетің, тілегің, армандарың, жаның, мінезің т.б. деп қорытындылайды.

7. “Мен ... ” және “Мен қандаймын” жаттығуы
Мақсаты: “Мен тұжырымдамасына” саналы түрде көңіл бөлу.
Жүргізуші. Сіздер жұмыс дәптерлеріңізге “Мен ...” сөзін зат есіммен толыққан 10 қатар сөз тіркесі етесіз. Сосын “Мен қандаймын?” деген сұраққа сын есімді қолданып 10 рет жауап бересіз. Барлығын жазып отырасыз.
Алдамен кіші, сосын үлкен топта талқылама жасалады.

8. “Үй, адам, жер сілкінісі” жаттығуы
Мақсаты: Сергіту арқылы еркін әрекет етуге үйрену
Жүргізуші “Үй” дегенде екі адам бірігіп, шатыр құрады. **“Адам”** дегенде екі адам бірігіп, ортасына адам кіреді. **“Жер сілкінісі”** дегенде бейтарап болып жүреді. Қалып қалған адам жүргізуші болады.

9. “Құпия досым” жаттығуы
“Құпия досына” хат жазу және кімнен хат келгенін табу.

10. “Жұлдызды сағат” жаттығуы
Мақсаты: Адамның кәсіби іс-әрекетіндегі негізгі тұлғалық мәнді сезіну және ол мән-мағынаны бақыт туралы өз ойыңмен салыстыру.

Психолог қызметіндегі жағымды, қуанышты сәттерді парақшаға жазу. Оны ортаға салу, сосын ватманға жазып, жалпы талқылама жасау.

11. Рефлексия

Р Е Ф Л Е К С И Я

Тренер ____
Тақырыбы____
Аты-жөні ____
Ауданы, қаласы ____
Мектебі ____
Мамандығы ____

<table>
<tr><th>Не білдіңіз?</th><th>Не үйрендіңіз?</th><th>Нені қолдана аласыз?</th><th>Нені үйренгіңіз келеді?</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><th colspan="2">Не таңқалдырды?</th><th colspan="2">Не қанағаттандырмады?</th></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2"></td></tr>
</table>

Өзіңіздің меңгеру деңгейіңізді бағалау

0 - білімеймін ☐
1 - күдіктімін ☐
2 - жақсы меңгердім ☐

Өзіңіздің меңгеру деңгейіңізді бағалау үшін семинардағы ақпаратты қабылдап игергеніңізге қарай төр көздің біреуіне белгілеп қойыңыз.

Мектеп тобындағылардың мектепке оқытуға даярлығын анықтау.(1-сыныпқа қабылданғандарды зерттеу)

Йирасек-Керн тесті.

Мақсаты: Баланың майда нәзік қимыл әрекеттерінің қалыптасқанын және үйлесімдігін анықтау.

1-тапсырма. «Ер адамның суретін салу» әдістемесі.

Орындау ережесі: Сендер күнделікті көптеген ер адамдарды көріп жүрсіңдер.Солардың сырт пішінін еске түсіріңдер. Енді ер адамның суретін салыңдар.

Ер адамның суретін салғанда балалар осы кейіпкерді ойына түсіріп, сол қиялын бейнелеу бойынша салады.

Бағалау шкаласы:

- Суретте адамның басы, мойны, денесі, аяқ-қолы салынған, басымен денесінің пропорциясы сақталған, шашы, бет мүшелері толық көрсетілген, үстіне ер адамның киімі кигізілген болса, фигура біртұтас салынса—1 балл деп бағаланады.
- Басы, бет мүшелері, денесі, аяқ қолы салынған, бірақ шашы, мойны, қолының бір саусағы жетіспесе - 2 балл.
- Басы, денесі, аяқ қолы салынған, ал шашы, мойны, құлағы, киімі, саусақтары салынбаған болса—3 балл.
- Өте қарапайым басты жобалаған сурет—4балл.
- Денені анық көрсетпеген, бас пен қолдың белгісі бар суретке—5балл.

2-тапсырма. «Әріптерді көшіріп салу.» әдістемесі.

Тапсырманың үлгісі салынған парақ балаларға таратылып беріледі. Оның бетінде алты әріптен тұратын сөз жазылған. Балаға тапсырманыорындау тәртібі түсіндіріледі:

«Мына парақта әріптер жазылған, сол әріптерді дәл осындай етіп көшіріп сал. Әріптерді толық салып болғанша қаламды парақтың бетінен алма.»

Бағалау шкаласы.

- Көшіріп салынған әріптер үлгіге өте ұқсас, әріптердің үлкендігі үлгіден екі есе аспайдыбірінші әріп басқалардан үлкенірек болып салынған (бас әріптің белгісі тәрізді) және олар горизонтальды сызық бойымен жазылғанға жақын болып түссе бұл жұмысқа –1 балл.
- Үлгі анық көшірілген, әріптер размері және горизонтальдық орналасуы нашар—2балл.
- Көшіру барысында сөзді үш-төртке бөліп жазған, төрт әріпке дейін түсінуге болады—3 балл.
- Үлгіге ең болмаса екі әріп ұқсаған, көшірме бір қатарға түсірілген деп айтуға болады—4 балл.
- Шимайлар—5 балл.

3-такпсырма. « Бір топ нүктелерді көшіріп салу » әдістемесі.

Балаға бір топ нүктелер (саны 20 дан аспауы керек) геометриялық фигураның пішініне ұқсатып салынған парақ беріліп,тапсырманы орындау шарты түсіндіріледі:

«Мына параққа қара. Оның бетінде нүктелер салынған. Осындай суретті дәл қасына көшіріп сал.»

-Үлгіні дәл қайталаған, сурет кішірейтілген болуы мүмкін, бір нүкте қатардан кішкене шетке шыққан — 1балл

-Нүктелер саны мен орналасуы үлгіге сай, екі-үш нүкте қатардан шығып кеткен—2балл.

-Контуры үлгіге ұқсас, бойы мен кеңдігі үлгіден екі есеге дейін үлкен, кеңістікте 180 градусқа дейін бұрылған – 3 балл.

-Контуры үлгіге ұқсамаған бірақ фигура нүктелерден тұрады. — 4балл.

-Шимайлар – 5балл.

Барлық тапсырмалар орындалғаннан соң психолог парақтарды жинап алып оны бағалап шығады. Әр баланың үш тапсырмадан жинаған балдарын бір - біріне қосып, жалпы суммасы шығарылады. Нәтижесіне қарай балалардың мектепке даярлығы өте төмен, төмен, орта, жақсы, жоғары деп бағаланады. Бұл тапсырмаларды орындау барысында балалардың нәзік қимыл әрекеттерінің үйлесімділігі, үлгі бойынша тапсырманы орындай алатындығы, психикалық әрекеттерініңырықтылығы сипатталады.

Бірінші сыныпқа қабылданған балалардың таным процестерін зерттеу.

«Қисынсыздықтар» әдістемесі.

Мақсаты:

- Баланың еске сақтау қабілетін зерттеу, логикалық ойлауының көрініс беруін, өзінің ойын грамматикалық жағынан дұрыс жеткізуін және өмірде кездесетін объектілерінің бір-бірімен ара қатынасын түсінуін зерттеу.

Бұл әдістемені Ш. Е. Рысмаханбетованың «Қисынсыздықтар» суреті бойынша жүргізуге болады. Балаға сурет көрсетілгеннен соң оған келесі нұсқау беріледі:

«Мен келесі жұмысқа дайындалып болғанша сен мына суретті көріп отыр». Суретте жануарлардың қисынсыз жағдайда болған сәттері көрсетілген (мысық ағаш басында құс сияқты ұяда отыр, кит иттің үйінде, ақ қайыңда алма гүлі ашылған және алмұрт пен ананас пісіп тұр, терезе алдындағы гүл, үйді қоршаған штакетник орындарынан адасып кеткен).

Бала суретті алып, оны қарап отырған кезде психолог өз жұмысымен айналысып, балаға 30 секунд уақыт береді. Шартты мерзім өткеннен соң психолог суретті алып қояды да баланың сурет бойынша айтқан әңгімесін тыңдайды.

Бала суреттегі барлық қисынсыздықтарды атап шығып, сонан соң олардың дұрыс орналасу ретін көрсетуі керек.

Бала үндемей отырса, психолог оған келесі сұрақтарды ретімен беріп, оны әңгімеге тартуы керек:

- Саған сурет ұнады ма? Бала тек басын изеп жауап берсе оған келесі сұрақтар қойылады.
- Бұл суретте саған не ұнады? Егер бала сурет фрагменттерін ғана атаса келесі сұрақ беріледі.
- Суретте не салынған? Бала жауабының мазмұнына байланысты қосымша келесі сұрақтар қойылуы мүмкін.
- Тағы не бар еді?
- Сурет қызық па?
- Күлкілі нәрсе салынған жерлері бар ма?
- Өмірде осындай жағдайлар кездеседі ма?
- Орындары ауысып кеткен суреттер бар ма?

Егер бала жағдайды дұрыс түсініп, орындры ауысып кеткен жануарларды атап шықса, онда қосымша сұрақ қоюдың ешқандай қажеті жоқ.

Орындау уақыты 3 минут.

Бағалау шкаласы:

9-10 балл – бала суреттегі – қисынсыздықты толық атап, қай жерде не нәрсе ақиқатқа сай келмейтінін қанағаттанарлықтай түсіндіргенде қойылады және зерттелініп жатқан қасиеттер өте жақсы дамыған деп бағаланады.

7-8 балл - бала суреттегі қисынсыздықтардың барлығын атап беріп, олардың ақиқатқа сай келмейтіндігін түсіндірсе,бірақ оларды айтып беруге қиналса қойылады. Бұл баланың еске сақтау қабілетінің жақсы дамығанын, логикасы барлығын,дегенмен оның тіл байлығы немесе сөйлеу техникасы онша қалыптаспағанын көрсетеді. Баланың жалпы дамуы жақсы деп көрсетіледі.

5-6 балл – бала қисынсыздықтарды түгел байқаған, бірақ айтып беру барысында 4-5 қисынсыздықты толық көрсетіп, қалғандарын еске түсіруге және ақиқатқа қандай болатынын түсіндіруге қиналса қойылады. Баланың жалпы дамуы орта деп бағаланады.

3-4 балл – бала қисынсыздықтардың 3-4 атап беріп,олардың дұрыс орны қалай екенін әңгімелеп беруге қиналып, қоршаған ортаға жан-жануарлардың өмір сүру ерекшеліетерін толық түсінбейтіндігін көрсеткені. Бұл жағдайда баланың даму деңгейі төмен екені анық байқалып тұр, сондықтан оның оқу мазмұнын алып кету қиын деп бағаланады.

1-2 балл – бала тек сұрақтар қойып жетелеу барысында қисынсыздықтарды еске түсіріп, олар туралы өте қысқа мағлұмат берсе, немесе басын изеп отырса, оның даму деңгейі өте төмен деп бағаланады.

«10 сөзді жаттау» әдістемесі.

Мақсаты:

Баланың сөздерді ырықты есте сақтауын анықтау.

Бұл әдістеме көмегімен баланың өз зейінін ұзақ уақыт бір әрекетпен шұғылдануға жинақтай алуы, оған қосымша стимулдық материалдар(ойын, көрнекіліктер) қолданбай танымдық қызметін ұйымдастыруға болатындығы анықталыды.

Зерттеуді жүргізу үшін 10 сөз немесе сөз тіркестері дайындалады. Олар бірнеше вариантта болғаны дұрыс. Әр вариантты орындауға арнайы уақыт беріледі.

Бірінші жаттығуды қолданып зерттеу жүргізуді психолог келесі кіріспе сөзбен бастайды: «Балалар, мен қазір сендерге бірнеше сөздер айтамын. Оларды мұқият тыңдап, есте сақтап қалуға тырысыңдар. Мен оқып болғаннан соң сендеролардың ішінен естерінде қалғандарын қайталап айтыңдар».

Жаттығуды екінші рет оатындату үшін нұсқау қайталанады:

«Мен жаңағы сөздерді қайталап оқимын. Сендер ол сөздерді тағыда қайталап айтасыңдар. Бірінші қайталаған сөздеріңмен бірге қазір жаңадан есте сақтаған сөздерді қосып айтыңдар».

Үшінші және төртінші рет қайталап отырғанда ереже қысқаша түсіндіріледі:

«Мен тағыда қайталаймын, ал сендер жақсылап тыңдаңдар». Бесінші рет қайталағанда: «Мен бұл сөздерді соңғы рет оқимын, сендер олардың барлығын түгел қайталауға тырысыңдар» - деп ескерту қажет.

Қалыпты жағдайда дамып келе жатқан балалардың есте сақтауы әрбір қайталаған сайын арта береді. Баланың денсаулығы болмай жүрсе немесе психологиялық проблемасы болса есте сақтауы, керісінше кеми береді.

Сөздер тізімін қайталап оқу барысында ешқандай қосымша түсініктеме берудің қажеті жоқ. Тек қана сөздерді жәй қайталағанда, балаларға: «тағы қандай сөздер есіңе түсті» деген сұрақ арқылы кішкене дем беріп отыруға болады.

Орындау уақыты 7-8 минут.

Бағалау шкаласы:

Бір рет оқығанда – 5-6, бес рет қайталағанда – 8-10 сөзді қайталау – сөздерді есте сақтауы жоғары деп бағаланады.

Бірінші оқығанда – 3 - 4, бесіншіден кейін – 5 - 7 – орта.

Бірінші оқығанда – 1 - 2, бесіншіден кейін – 3 - 4 – төмен.

Бірінші оқығанда – 0, бесіншіден кейін – 1 - 2 - өте төмен.

Сөздер:Уақыт, нан, аспан, өсімдік қар, май, ағаш, көрпе, киім, дала.Осы сияқты бірнеше вариант тапсырмалар жасап алу керек

«10 сан» әдістемесі.

Мақсаты:баланың қарапайым математикалық білімін тексеру. Әдістемені сандар ойыны ретінде ұйымдастыруға болады.

Тапсырмалар:

1. Келесі сандар қалай аталады: бірнеше бірлік сандар айтылады (2,7,6)

2. 5,7 сандарына көрші сандарды ата. Олар неге көрші сандар деп аталады?

3. 9-дан бір санға кіші санды ата, енді бір санға үлкенді ата.

4. 3 пен 5 сандарының арасында қандай сан тұрады?

5. Бірден онға дейін санап берші.

6. Оннан бірге дейін қалай саналад?

7. Қатар орналасқан үш санды ата.

8. 7 санынан кейін орналасқан санды ата.

9. Аталған саннан үлкен немесе кіші санды қалай шығаруға болады?

10.Санамақ қандай саннан басталады?

Бағалау шкаласы:

Бұл әдістеме жоғакрыда көрсетілген «10сөз» әдістемесін орындау ережесі бойынша жүргізіліп, нәтижесі сол шкала бойынша бағаланады.

«10 фигура» әдістемесі.

Мақсаты: Баланың геометриялық фигураларын білуін анықтау.

Төменде берілген сұрақтарды қолдана отырып баламен әңгімелесу барысында, оның білімі туралы мағлұмат жиналады. Бұл әдістемені ойын ретінде

балалар тобымен жүргізугеде болады. Мысалы, психолог балаларды ертегі әлеміне қыдыруға шақырады. Бұл әлемдегі заттардың барлығы геометриялық фигурадан тұрады екен. Осы фигураларды дұрыс атағандар басқа бөлмеге шығуына, үзіліс жасауына, келесі тапсырманы жасауына рұқсат алады. (балаларды қызықтыратын нәрселерді қолдану қажет)

Әңгімелесуге келесі сұрақтарды қолдануға болады:

1. Қандай фигуралардың атын білесің?

2. Столдың беті қандай фигураға ұқсайды?

3. Терезе айналары фигураларын атап бер?

4. Ыдыстардың басым көпшілігі қандай фигураға ұқсайды?

5. Дөңгелек пен шардың айырмашылығы неде?

6. Осы бөлмеде пирамидаға ұқсас не бар?

7. Сынып бөлмесінде үшбұрышқа ұқсайтын не бар?

8. Менің оң жағымда орналасқан нәрселерді аташы? Олар қандай фигураларға ұқсайды?

9. Қиыққа ұқсас нәрсені тапшы?

10. Фигураларға қарап оларды ата? үшбұрыш, қиық, шаршы, төртбұрыш, ромб, куб, дөңгелек, сопақ, пирамида, бесбұрыш.

Бағалау шкаласы:

7-10 фигураны атаса - өте жақсы.

5-6 – жақсы.

3-4 – орта.   1-2 – төмен

Баланың оқу әрекеттерін зерттеу. Д.Б.Эльконинің «Графикалық диктант» әдістемесі.

Мақсаты: Әдістемені қолдану арқылы бала үлкендердің айтқанын зейін салып тыңдауы, сөзбен түсіндірген тапсырмалады дәл орындай алатындығы, қағаз бетіне сызықтарды айтылған бағытта түсіретіндігі, тапсырманы өз бетімен орындауға мүмкіндігі анықталады.

Тапсырманы орындату үшін әр балаға тор көз дәптердің бір парағына төрт нүкте түсіріліп беріледі. Психолог балаларға тапсырманы орындау ретін

түсіндіреді: «Біз қазір осы параққа әр түрлі ою-өрнек саламыз. Оларды қолдарыңнан келгенше әдемі етіп салуға тырысыңдар. Ою-өрнек жақсы шығу үшін

менің айтқан сөзімді жақсылап тыңдаңдар. Мен сендерге неше клетка бойыменен

қалай қарай сызық жүргізу керек екенін айтып отырамын. Тек мен айтқан сызықтарды ғана жүргізіңдер. Әр сызықты аяқтағаннан соң қаламды қағаздан алмастан келесі жолды сол жерден бастайсыңдар.

Енді қаламды оң қолдарыңа алыңдар. Оң қолдарыңды көтеріңдерші. Мен, сызықты оңға қарай жүргізіңдер дегенде оны мына қабырғаға қарай жүргізесіңдер (оң жақтағы қабырға көрсетіледі, немесе оң жақта орналасқан зат айтылады және тақтада оң жаққа қарай сызық сызылып көрсетіледі). Мен бір клетка бойымен оңға қарай сызық түсірдім. Енді борды тақтадан алмай екі клетка бойымен жоғары қарай сызық сызамын. Ою-өрнек түсіру үшін сызықты енді солға қарай бұрып түсіремін. Сол қолдарыңды көтеріңдерші. Сызықты терезеге қарай түсірсек ол солға қарай болады (Сол жақта орналасқан зат аталады). Борды тақтадан алмай осы бағытта үш клетка бойымен сызық түсіремін. Бұл өрнекті қалай салу керек екенін барлығың түсіндіңдерме? – деген сұрақтан кейін балаларға бірінші өрнекті салғызу керек.

«Өсы өрнекті өздерің салыңдар.Қаламды ең жоғарғы клеткаға қойыңдар. Енді менің түсіндіруім бойынша ою-өрнекті асықпай салыңдар». Психолог балалардың әрекеті қандай болатынын олардың жұмыс темпіне қарай айтып отырады. Балалардың барлығы әр сызықты толық аяқтауына мүмкіндік жасауы қажет. Сондықтан орындау уақыты шектелмейді.

Психолог, өзінің айтуы бойынша жасалған өрнекті тексеріп болғаннан соң, зерттенушілерге 1-2 минут ішінде оюды өздігімен жалғастырып салуына мүмкіндік береді. Тапсырманы орындау барысында балалардың жұмысын мақтап, сызықтары қисық шыққандарға: «қолың біраз жаттыққаннан соң жақсы салатын боласың», деп оларға үлкен үмітпен қарайтынын білдіріп отырады, бірақ ешқандай қосымша түсіндірудің қажеті жоқ.

Бірінші жаттығуды орындап болғаннан соң оны жалғастырудың қажеті жоқ екені түсіндіріліп, келесі ою-өрнекті салу үшін қаламды қай клеткаға қою керек, одан сызықтарды қалай қарап түсіру реті бұрынғы үлгі бойынша жүргізіледі. Әр тапсырманы орындауға 1, 5-2 минут уақыт беріледі. Барлығы төрт тапсырма орындалады.

Нәтижені бағалау.

Бірінші жаттығу бағаланбайды. Келесі жаттығуларды бағалағанда тапсырманың психологтың айтуы бойынша орындалған бөлігі мен балалардың өз бетімен орындаған өрнектері бөлек бағаланады.

Бағалау шкаласы:

- ою-өрнек дәл орындалса – 4 балл (қолы дірілдегені, жұмыс лас орындалғаны қате деп есептелмейді).
- бір сызық дұрыс жүргізілмесе – 3 балл
- бірнеше қате жіберілсе – 2 балл.
- кейбір элементтері ғана нұсқауға сай келсе – 1 балл.
- ешқандай ұқсастық болмаса – 0 балл.
- бала жұмысты өз бетімен жалғастырса оның салған өрнектері осы шкала бойынша бағаланып онда жинаған ұпайлар жалпы баллға қосылады.

Баланың әр тапсырманы психолог сөзі бойынша және өз бетімен орындағандарының баллдарын қосу арқылы қорытнды бағасы шығарылады. Жалпы балл 0 (ең төменгі көрсеткіш) ден 16-ға (ең жоғарғы көрсеткіш) дейін болады. Жоғарғы көрсеткіштер баланың сөзбен түсіндірген тапсырманы орындай алатындығын және майда қимыл әрекеттерінің жетілгенін көрсетеді.

«Ертегі айтып берші» әдістемесі.

Мақсаты: Баланың сөйлеу техникасын және тіл байлығын анықтау.

Балаға өзі білетін ертегіні айтқызып, ондағы кейіпкерлер қандай ерекшеліктер - мен сипатталатынын қосымша сұрақтар қойып анықтау арқылы жүргізіледі. Бұл тәсілдің көмегімен балалардың шығармашылшық қабілетін дамытып, тіл байлығын тереңдетуге болады. Тапсырманы орындату барысында келесі көрсеткіштер бағаланады.

1.Дыбыстардың дұрыс айтылуы.

2.Дикциясы анықтығы.

3.Даусының мәнерлілігі.

4.Сөздік қоры.

5.Сөзді нақты орнымен қолдана білуі.

6.Ұғымдарды түсіндіретін лексикондағы сөздің бары.

7.Сөйлеуде грамматикалық қатенің болмауы.

8.Әр түрлі сөйлемдерді дұрыс құра білуі.

9.Сөйлемдегі сөздердің ретін дұрыс анықтай білуі.

10.Сөйлемде аяқталған ойды айта білуі.

11.Әртүрлі сипаттағы сұрақтарға жауап беруі.

12.Қысқа әңгіме құра білуі.

13.Құбылыстарды, әрекеттерді, фактілерді бір-бірімен байланыстыру.

Бурдон тесті

мақсаты: зейіннің қалыптасу деңгейін бағалау.

Орындау ережесі: « 5 минут ішінде осы кестедегі әріптерді қатар бойынша оқып, «с», «қ», «ә» әріптерін былай етіп «/с», «/қ», «/ ә» сызып таста. Әр бір минут

аяқталғанда (оны психолог айтып отырады) келген жеріңе белгі қойып, жұмысыңды одан әрі жалғастыра бер. 5 минут өткеннен соң нәтижесін бағалаймыз».

Тапсырманы орындау барысында балаларға қосымша тапсырма берудің және тапсырманы орындау ережесін қайта түсіндірудің қажеті жоқ. Тапсырмаларды орындауға берілген 5 минут уақыт аяқталғаннан соң парақтарды жинап алу керек.

Бағалау шкаласы:

Әр минутта қарап шыққан әріптер көлемі және қате сызылған әріптер саны анықталады. Қате сызылған әріптер саны қарап шаққан қатар санына бөлінеді. Осы қатынас қанша көп болса, бала зейіні сонша төмен бағаланады.

Тапсырмалар парағы:

С х қ е х а р с т у л ә с қ ж ф в д л к ә ө т с я с к е қ г у ш а
І ы с м ә ы ф ж қ а с ч о р п к ә ң ж ю л д ң ә с қ о г і и м ы ж ғ
ә с в п и н г қ з ш ғ с е а ә в д с щ қ н е х ф қ с ә б д л о р п к і
ә д ж б о с в п р и ғ р ә ф д ш о ө р қ е н ә я ч к е і с м қ р л ә в
ж з о қ п л ы в ә с б э ч ә и п с ы д э п н і г у қ ш о л н г ә м л ы
ф ч с п и в ш б ұ қ і ғ а с е п и т ы ю л ә і ң а ғ п с м и н р г ш қ
ұ о г ц ң ә с ч в а о л ә л о ш қ ұ р н з в а т с ә в ы ф ч с б д оп ш
г ұ т қ д ц е ә п к г т с и п э г ә в ц қ з ы е п с р п н әз в қ ұ и м
с г д в ә с ы ц й х қ б ә о р с н е к ә қ д л о з у ә л а ф қ ө ғ н с б
ш л ә и р а ә т и с қ г о р д а н ш ә т и б с я в ф ө қ ұ ү ғ ң д ә э
ю я ф ы в с о у х з қ л к е ә т и д с в ж д л ә ш л н қ р п а ұ с а к
ғ н ә і қ т и с г н ж ә п н к а м к н и рс и д г ә с в қ л ш г ә ы в
с д л о э с л қ н е а қ о т в ә м д с щ н г о ц е ң с о т и қ р н ұ қ т
ш і ә м с х б л ә т ш с қ о н р а е ә қ о р т и қ с а д л қ о н ә т р
ы н л ә о ы ш қ и х з с ч і ә г н қ п а ц қ с м а с у а н ш қ э д ә ф
о а н қ и д с в а о г з х у ш к қ с в д л т р ә в қ ш ы қ ө о д с ң н
г ә в з х қ т о г ә м к ы қ т в с э ә ч я қ а д л е қ р в

\

_

_______ Сынып ________________________________аты – жөні

Тапсырмалар парағы:

С х қ е х а р с т у л ә с қ ж ф в д л к ә ө т с я с к е қ г у ш а
І ы с м ә ы ф ж қ а с ч о р п к ә ң ж ю л д ң ә с қ о г і и м ы ж ғ
ә с в п и н г қ з ш ғ с е а ә в д с щ қ н е х ф қ с ә б д л о р п к і
ә д ж б о с в п р и ғ р ә ф д ш о ө р қ е н ә я ч к е і с м қ р л ә в
ж з о қ п л ы в ә с б э ч ә и п с ы д э п н і г у қ ш о л н г ә м л ы
ф ч с п и в ш б ұ қ і ғ а с е п и т ы ю л ә і ң а ғ п с м и н р г ш қ
ұ о г ц ң ә с ч в а о л ә л о ш қ ұ р н з в а т с ә в ы ф ч с б д оп ш

гұтқдцеэпкгтсипэгэвцқзыепсрпнэзвкқұим
сгдвэсыцйхқбэорснекэқдлозуэлафқөғнсб
шлэираэтисқгорданшэтибсявфөқұүғңдээ
ю яфывсоухзқлкеэтидсвждлэшлнқрпаұсак
ғнэіқтисгнжэпнкамкнирсидгэсвқлшгэыв
сдлоэслқнеақотвэмдсщнгоцеңсотиқрнұқт
шіэмсхблэтшсқонраеэқортиқсадлқонэтр
ынлэоышқихзсчіэгнқпацқсмасуан шқэдэф
оанқидсваогзхушкқсвдлтрэвқшықөодсңн
гэвзхқтогэмкықтвсээчяқадлеқрворсқжэл
дқсорэхлдасқхэрмтрқьтслпнэдпоқорпэдст
сгдвэсыцйхқбэорснекэқдлозуэлафқөғнсб
шлэираэтисқгорданшэтибсявфөқұүғңдээ
ю яфывсоухзқлкеэтидсвждлэшлнқрпаұсак
ғнэіқтисгнжэпнкамкнирсидгэсвқлшгэыв
сдлоэслқнеақотвэмдсщнгоцеңсотиқрнұқт
шіэмсхблэтшсқонраеэқортиқсадлқонэтр
ынлэоышқихзсчіэгнқпацқсмасуан шқэдэф
оанқидсваогзхушкқсвдлтрэвқшықөодсңн
гэвзхқтогэмкықтвсээчяқадлеқрворсқжэл
дқсорэхлдасқхэрмтрқьтслпнэдпоқорпэдст
нэтижесі________________________________

_______ Сынып ____ аты – жөні
Тапсырмалар парағы:
Схқехарстулэсқжфвдлкэөтсяскеқгуша
Iысмэыфжқасчорпкэңжюлдңэсқогiимыжғ
эсвпингқзшғсеаэвдсщқнехфқсэбдлорпкі
эджбосвприғрэфдшоөрқенэячкеiсмқрлэв
жзоқплывэсбэчэипсыдэпнiгуқшолнгэмлы
фчспившбұқiғасепитыюлэiңағпсминргшқ
ұогцңэсчваолэлошқұрнзватсэвыфчсбдопш
гұтқдцеэпкгтсипэгэвцқзыепсрпнэзвкқұим
сгдвэсыцйхқбэорснекэқдлозуэлафқөғнсб
шлэираэтисқгорданшэтибсявфөқұүғңдээ
ю яфывсоухзқлкеэтидсвждлэшлнқрпаұсак
ғнэіқтисгнжэпнкамкнирсидгэсвқлшгэыв
сдлоэслқнеақотвэмдсщнгоцеңсотиқрнұқт
шіэмсхблэтшсқонраеэқортиқсадлқонэтр
ынлэоышқихзсчіэгнқпацқсмасуан шқэдэф
оанқидсваогзхушкқсвдлтрэвқшықөодсңн
гэвзхқтогэмкықтвсээчяқадлеқрвюслахқ
хққоасэеархқсзюқарэесқьсфхқққэеректас
сгдвэсыцйхқбэорснекэқдлозуэлафқөғнсб
шлэираэтисқгорданшэтибсявфөқұүғңдээ
ю яфывсоухзқлкеэтидсвждлэшлнқрпаұсак
ғнэіқтисгнжэпнкамкнирсидгэсвқлшгэыв
сдлоэслқнеақотвэмдсщнгоцеңсотиқрнұқт
шіэмсхблэтшсқонраеэқортиқсадлқонэтр
ынлэоышқихзсчіэгнқпацқсмасуан шқэдэф
оанқидсваогзхушкқсвдлтрэвқшықөодсңн
гэвзхқтогэмкықтвсээчяқадлеқрворсқжэл
дқсорэхлдасқхэрмтрқьтслпнэдпоқорпэдст
нэтижесі________________________________

«Сандар қатарын есте сақтау» әдістемесі

Мақсаты: оқушылырдың есте сақтау қабілетінің даму деңгейін анықтау және ес процестерін жетілдіруге ықпал жасау.

Бірінші тапсырма.

Орындау ережесі: Оқушыларға тесті орындау тәртібі түсіндірледі: «Мен сандар қатарын асықпай оқып беремін. Оларды ретін бұзбай есте сақтау керек. Бұл сандар – бірінші қатар сандар болады. Екі үш секунд өткеннен соң мен екінші қатардағы сандарды оқимын. Олардың көптігі тура бірінші қатардағыдай. Жаңа оқылған қатардғы бірінші санды бұрын оқылып, есте сақталған қатардағы бірінші санға қосыңдар,

Сол сияқты екінші қатардың екінші санын бірінші есте сақталған қатардағы екінші санға, ал үшіншісі – үшінші санға, төртіншісі - төртінші санға қосыңыздар. Барлық амалдарды ойда орындап болғаннан соң нәтижелерін берілген параққа жазыңдар»

Сандар бір секунд үзіліспен оқылады.

Санадар қатары:

1- ші вариант.

1 қатар	3	1	5	2
2 қатар	2	4	2	3
Нәтижесі:	5	5	7	5

2 – ші вариант.

1 қатар	2	3	9	8
2 қатар	1	3	2	4
Нәтижесі:	3	6	11	12

Санның ретін бұзу немесе басқа санды жазу қате деп есептелінеді.

Екінші тапсырма:

Ес көлемін өлшеу үшін 15 ондық сандар оқылады. Әр сан арасында бір секунд уақыт өткеннен соң келесі сан оқылады.

Бірінші қатар:

16, 72, 98, 53, 46, 29, 14, 93, 48, 32, 51, 74, 26, 69, 19.

Екінші қатар: бұл тапсырманы сол тәртіппен орындалады.

23, 17, 43, 12, 29, 94, 67, 11, 48, 60, 37, 41, 74, 53, 96.

Бағалау шкаласы: реті бұзылған, ұмытылған сандар қате боып есептелінеді.

7 -10 ес көлемі жақсы;

4 – 6 ес көлемі орта;

2 – 3 ес көлемі төмен.

Бұл көрсеткіштерге баланың ден саулығы, эмоционалдық жағдайы, шаршауы әсерін тигізуі мүмкін. Сандармен амалдар жүргізетін жаттығулар ес операцияларын, ойлау процесін жетілдіруге үлкен әсері бар. Сондықтан, бірнеше вариантын жасап алпы қайта – қайта өткізіп тұруға болады.

Зейінді бағалау (Мюнстерберг әдістемесі)

Мақсаты: зейіннің таңдамалылығын және кедергілерге көңіл аудармай іс-әрекетін тиянақты орындауын бағалау.

Орындау ережесі: әріптерден тұратын текстің ішінде мағынасы бар сөздер кездеседі.Текcті мүмкіндігінше тезірек қарап шығып,әріптер арасындағы «жасырынып» тұрған сөздерді тауып,олардың астын сызып шығу керек.

Мысалы: рюкледпсихологфыврукеж. Бұл қатардағы әріптер арасында «психолог» деген сөз жасырынып тұр.

Орындау уақыты 2 минут.

Аты-жөні---
Сынып-----------------------------------
Тапсырма:

Б л о м е н с ч ы х к ү н і г е э ж д р р т а ң е р т е ң б ю ф
к л е с щ з х ъ ф ы е р т е г р т ы х т ұ р а м ы н ж д э х ш и ж у
ы н ы п п а в ы ф т а р а н ы п о л д ж э а л ғ а н н а н х з д л о м
с о ң к р ы ф я т а м а қ т а н ы п ң к у і ғ к и і н і п к у ц й і ң м е
к т е п к е қ щ ұ ш з қ х ы ф б а р а м ы н һ ө қ з щ ш о н д а ж д
л о р қ м е н і ң ю д щ ұ ү ш д о с т а р ы м ф ц ң і у в с ю ө з ж
л о к ө п д л л о р п о л а р м е н в к ғ н е і б і р г е ъ х з щ ш с а
б а қ т а р д ы е к у ц й ң і ж а қ с ы л а п ң г ш г ш ю щ щ з м е
ң г е р і п е к у ц й й ц у у к з щ т ү с і н б е г е н л д д ж а ғ д а
й д а к у ц ң ғ е м ұ ғ а л і м н е н р о о л л д ж ж к ө м е к н е к
у у ц с ұ р а й м ы з г ш щ б і з д і ң з л о т м е к те п г ш ш г е у
і р і ъ х з ш г ө т е ң ғ й ц у қ ы з ы қ щ з з х ъ х бю б ь к ө п т е
г е н е к у к у ц й с а б а қ т а н ң ғ л ж ь ю т ы с ш з ш щ ш а р
а л а р и а з ю х б о л а д ы з щ ш ж а қ ы н д а к е о қ у д ы ғ ң е
б і т ір е м і з н г ш щ м а м а н д ы қ г ш ш щ а л у ғ а г щ щ з қ
а т т а н а м ы з е э ж д с а у б о л о у м е к т е п н г ш з щ.

Қорытынды---

алды

Зейінді бағалау (Мюнстерберг әдістемесі)

Орындау уақыты 2 минут.

Аты-жөні: ________________________________

Сынып: _____________

Тапсырма:

Б л о м е н с ч ы х к ү н і г е э ж д р р т а ң е р т е ң б ю ф
к л е с щ з х ъ ф ы е р т е г р т ы х т ұ р а м ы н ж д э х ш и
ж у ы н ы п п а в ы ф т а р а н ы п о л д ж э а л ғ а н н а н х з д л
с о ң к р ы ф я т а м а қ т а н ы п ң к у і ғ к и і н і п к у ц й і ң
м е к т е п к е қ щ ұ ш з қ х ы ф б а р а м ы н һ ө қ з щ ш о н д а ж
л о р қ м е н і ң ю д щ ұ ү ш д о с т а р ы м ф ц ң і у в с ю ө з ж
л о к ө п д л л о р п о л а р м е н в к ғ е і б і р г е ъ х з щ ш с а
б а қ т а р д ы е к у ц й ң і ж а қ с ы л а п ң г ш г ш ю щ щ з м е
ң г е р і п е к у ц й й ц у у к з щ т ү с і н б е г е н л д д ж а ғ д а
й д а к у ц ң ғ е м ұ ғ а л і м н е н р о о л л д ж ж к ө м е к н е к
у у ц с ұ р а й м ы з г ш щ б і з д і ң з л о т м е к т е п г ш ш г е у
і р і ъ х з ш г ө т е ң ғ й ц у қ ы з ы қ щ з з х ъ х б ю б ь
к ө п т е г е н е к у к у ц й с а б а қ т а н ң ғ л ж ь ю т ы с ш з ш
щ ш а р а л а р и а з ю х б о л а д ы з щ ш ж а қ ы н д а к е о қ у д
б і т і р е м і з н г ш щ м а м а н д ы қ г ш ш щ а л у ғ а г щ щ з қ
а т т а н а м ы з е э ж д с а у б о л о у м е к т е п н г ш з щ.

Қорытынды-----------------------------------

Психолог: Рысбаева Г.Т

Зейінді бағалау (Мюнстерберг әдістемесі)

Орындау уақыты 2 минут.

Аты-жөні: ______________________________________

Сынып :__________________

Тапсырма:

Б л о м е н с ч ы х к ү н і г е э ж д р р т а ң е р т е ң б ю ф
к л е с щ з х ъ ф ы е р т е г р т ы х т ұ р а м ы н ж д э х ш и
ж у ы н ы п п а в ы ф т а р а н ы п о л д ж э а л ғ а н н а н х з д л
с о ң к р ы ф я т а м а қ т а н ы п ң к у і ғ к и і н і п к у ц й і ң
м е к т е п к е қ щ ұ ш з қ х ы ф б а р а м ы н һ ө қ з щ ш о н д а ж
л о р қ м е н і ң ю д щ ұ ү ш д о с т а р ы м ф ц ң і у в с ю ө з ж
л о к ө п д л л о р п о л а р м е н в к ғ н е і б і р г е ъ х з щ ш с а
б а қ т а р д ы е к у ц й ң і ж а қ с ы л а п ң г ш г ш ю щ щ з
м е ң г е р і п е к у ц й й ц у у к з щ т ү с і н б е г е н л д д
ж а ғ д а й д а к у ғ е м ұ ғ а л і м н е н р о о л л д ж ж к ө м е к н
у у ц с ұ р а й м ы з г ш щ б і з д і ң з л о т м е к т е п г ш ш г е у
і р і ъ х з ш г ө т е ң ғ й ц у қ ы з ы қ щ з з х ъ х б ю б ь
к ө п т е г е н е к у к у ц й с а б а қ т а н ң ғ л ж ь ю т ы с ш з ш
ш а р а л а р и а з ю х б о л а д ы з щ ш ж а қ ы н д а к е о қ у д ы
б і т і р е м і з н г ш щ м а м а н д ы қ г ш ш щ а л у ғ а г щ щ з қ
а т т а н а м ы з е э ж д с а у б о л о у м е к т е п н г ш з щ.

Қорытынды-----------------------------------

Психолог: Жетибаева Г.Қ

«Шульте кестелері» әдістемесі.

Мақсаты:зейіннің тұрақтылығын және жұмысқа қабілеттілік динамикасын анықтауға арналған. Шульте кестесін зейінді дамытуға да қолданады.

Орындау ережесі: Бұл әдістеме 1 ден 25-ке сандар аралас орналасқан бес кестеден тұрады.Зерттелінушіге олар ретімен көрсетіліп,келесі нұсқау беріледі:

«Сізге бірінен соң бірі бес кесте көрсетіледі.Олардың әр қайсысында 1 ден 25-ке дейін сандар араластырып жазылған.Әр кестедегісандарды тез-тез, ретімен тауып көрсетіңіз.Бірінші кестеніорындап болғаннан соң екіншісін ашып, ондағы сандарды, дәл сол тәртіппен 1-ден 25-ке дейін ретімен табыңыз.»

1-кесте

18	22	2	11	21
12	8	17	15	1
5	14	9	20	10
19	3	25	4	23
13	24	6	16	7

2-кесте

1	9	5	24	13
16	10	19	11	3
21	2	14	25	18
15	17	4	12	7
23	8	22	6	20

3-кесте

23	7	22	15	25
4	12	14	11	5
21	2	1	24	16
18	13	20	6	10

3	19	8	17	9

4-кесте

25	4	6	23	2
12	22	15	1	21
5	11	9	16	7
20	3	17	8	24
13	19	10	14	18

5-кесте

22	9	2	16	7
5	10	24	19	11
25	1	15	12	6
4	23	8	3	20
18	21	13	17	14

Т1 -
Т2 -
Т3 -
Т4 -
Т5 -

Нәтижесі:----------------------

Кестені ашып бергеннен соң секундомер қосылып,тапсырманы орындауға жіберілген уақыт анықталады.Зерттелінуші бірінші кестедегі сандарды тауып болғаннан соң,келесі кесте ашылып,оны орындау уақыты секундомер бойынша анықталады.Солайша үшінші,төртінші,бесінші кестемен жұмыс жүргізіледі.Әр тапсырманы орындау уақытының өзіне тән мән-мағынасы бар.Сондықтан,оның әрқайсысына қажет болған уақыт Т1,Т2,Т3,Т4,Т5 – деп белгіленеді де, олар секундомер көрсеткіші бойынша тіркеледі.

Нәтижесін талдау:

Тапсырмаларды орындау уақыты және әр кесте бойынша жіберген қателерді зерттеу графигіне түсіріледі.График бойынша зейіннің тұрақтылығы және жұмысқа қабілеттілігі «шаршау қисығы» бойынша анықталады.

А.Ю.Козыреваның ұсынысы бойынша осы тест көмегімен жұмыс сапасын (ЖС),орындауға күш жұмсауын (КЖ) және психикалық тұрақтылығы (ПТ) анықталады.Оларды келесі формулаларды қолданып есептен шығуға болады.

$$ЖС = \frac{T1+T2+T3+T4+T5}{5}$$

Т1 - бірінші кестені орындауға жіберген уақыты;
Т2 - екінші тапсырманы орындау уақыты;
Т3 – үшінші тапсырманы орындау уақыты;

Т4 – төртінші тапсырманы орындау уақыты;
Т5 – бесінші тапсырманы орындау уақыты.

ЖС көрсеткішін секундпен бағалағанда баланың жасын келесі кесте бойынша есептеу қажет.

Балл / Жасы	**5 балл**	**4 балл**	**3 балл**	**2 балл**	**1 балл**
10	**45 сек.одан аз**	**46-55**	**56-65**	**66-75**	**76 және одан көп**
11	**35 сек. Одан аз**	**36-45**	**46-55**	**56-65**	**66 және одан көп**
12	30 сек. Одан аз	31-35	36-45	46-55	**56 және одан көп**

Күшін жұмсауы келесі формуламен анықталады:

$$КЖ = \frac{Т1}{\textbf{ЖС}}$$

Бірінші тапсырманы орындау уақыты мен жұмыс сапасының ара қатынасы 1,0 тең болса ол зерттелінушінің жұмысқа бар күшін салатынын көрсетеді,1,0 – ден қанша көп болса,ол адамның жұмысқа даярланатын уақыты мол болуы керек.

Психикалық тұрақтылықты (шыдамдылықты) анықтауға келесі формула қолданылады:

$$ПТ = \frac{Т4}{Т5}$$

Нәтижесі: 1,0-аз болса – Пт өте жақсы
1,0-көп болса –Пт төмен.

4 – сынып оқушыларының дамуы және оқуы әрекетінің қорытынды диагностикасы.

Аты-жөні--Сыныбы-----------------------------

Оқушы мотивтерін 3 сұрақ арқылы анықтауға болады.
Мысалы:
1.Сен не үшін оқып жүрсің?
2.Саған қандай сабақтар ұнайды?
3.Сен енді 5-сыныпқа өтесің,қандай сезімде жүрсің?

Сен не үшін оқып жүрсің?

- Маған сабақ ұнайды.
- Ата-анамның айтуымен.
- Көп білу үшін.
- Жақсы жұмыс істеу үшін.
- Балалармен бірге болу үшін.
- Осылардан басқа өз жауабын жаз.

Қандай пәндер ұнайды?

Пәндер	**Өте ұнайды**	**Ұнайды**	**Бірқалыпты ұнайды**	**Онша ұнамайды**	**Мүлдем ұнамайды**
Қазақ т					
Математика					
Дүние т					
Ана т					
Орыс т					
Ағылшын т					
Эканомика					
Сурет					
Еңбек					
Дене тәрбие					
Ән-күй					
Өзін-өзі тану					

3 – 5 сыныпқа өтерде қандай сезімде боласың?

-Қуанышты. -бақытты

-Қорқынышты,үрейлі -өкінішті

«Өмірде жоқ хайуанаттар » әдістемесі.

Мақсаты:отбасында қалыптасқан қарым-қатынас ерекшеліктерін анықтау.

Жүргізу тәртібі:Балаларға табиғатта кездеспейтін жануардың суретін салып,оны атау керек екендігі түсіндіріледі.

Тестіні талдау ережесі:

1.*Суреттің парақта орналасуы:*

Суреттің вертикальды жағынан парақтың ортасында болса немесе парақтың жоғарғы жағында орналасса - өз-өзін бағалауы өте жоғары, өзінің қазіргі жағдайына разы емес,барлық жағынан басқалардан жоғары болғысы келеді.

Сурет парақтың төменгі жағында орналасса - өзін-өзі бағалауы төмен, өз-өзіне сенімі жоқ,шешім қабылдауы баяу, үрейленіп жүреді.

2. *Суреттің орталық мағыналық бөлігі – бас:*

Оңға қараған бас – іскер адам; жоспарлаған,ойлаған іс-әрекеттерін іске асырады.Солға қараған бас – ойланғыш адам, «іс адамы емес», жоспарлаған нәрселердің кейбіреулері ғана орындалады.Іске кірісер алдында ойланып-толғанып, қорқақтық көрсетеді, шешім қабылдауы қиын.Тік орналасқан бас – эгоцентризм белгісі.

3.*Бас мүшелері:*

Көз – қогрқыныш белгісі,ол барлық детальдармен, көз қарашығына дейін анық салынса – зерттелінушінің мазасыздануы және қорқынышы анық байқалғаны.

Кірпік – ұстамалы мінез көрсетуі,өзінің келбетіне, модаға сай киінуін өте үлкен мән беретіндігі,жұртты таң қалдыруға құмарлығы.

Құлақ – мағлұматтарға қызығуы,өсекке құмарлығы, «мен туралы басқалар не ойлайды екен, не дейді екен» деп құлақ түріп жүреді екен.

Ауыз – ашық.ішінен тілі көрініп тұрса – ол сөзшең, басқалардың сөзіне өнша мән бермейді.

Ерін – ерекше көңіл аударылса – сезімталдық; ауыз ашық,тіл көрініп тұрған жоқ – үндемес; қаралап бояған ауыз – қорқақтық, сенімсіздікті білдіреді; тістер көрініп тұрса - өзін -өзі қорғауға вербальдық агрессияны қолдануы.

Өте үлкен бас – ақылдың белгісі (эрудиция).

Мүйіз,тырнақ,инелер – қорғану,физикалық агреция белгісі.

Қауырсын - өз-өзін сәндеуге және ақтауға құмарлық,көзге түсуге ынталылық.

Жал,түк,кекіл,шаш – сексуальдылық белгісі.

4.*Аяқ:*

Аяқ ауыр,жуан,бір сызықтың бойында орналасқан, орнықты болса – адам орнықты, байсалды,шешімді жан-жақты ойланып қабылдайды; тәуекелшіл емес,нақты фактілерге сүйенеді.керісінше болса – жеңілтек ойы қысқа.

Аяқ мүлдем жоқ болса – ойланбай шешім қабылдайды.

Аяқтың денемен жалғасуы - әдемілеп,нақты қосылса адамның өзінің ойын, шешімін қадағалап жүруі, әйтеуір жалғасса – керісінше,ерме, жеңілтек, ойшыл емес.

Біркелкі аяқтар – дәстүршіл,жаңашыл,шығармашылыққа құмар емес. Түрлі аяқтар, жалғаулар болса – дербестік,тәуелсіз,өз ойы бар,жаңашыл,өнерге жақын адам болуы мүмкін.

5.*Фигураның үстінде тұрған бөлшектер:*

Олар пайдалы немесе сән элементі болуы мүмкін:

Қанат,қосымша аяқтар,қармалауыштар,сауыт,қауырсындар – энергия,жан-жақты даму,өзіне деген сенімділік,белсенділік белгісі.

Бұйралар,гүлдер - өзіне басқалардың көңілін аударуға құмарлық, демонстративтік.

Құйрық - өз іс-әрекетіне шешіміне,ойына,істеген жұмысына көз-қарасын білдіреді:құйрық оңға бұрылған болса – «+», солға бұрылған болса – «- », жоғары қараған – (+) сенімді , жақсы; төмен қараған – (-) өзіне өзі риза емес,тұнжыраңқы.

6.*Фигураның нұсқасы:*

Инелер,сауыт салынған,қараланған – қоршаған ортадан қорғану.

Бұрыш-бұрыш сурет – агрессиялық қогрғанысты білдіреді.

Жоғары қараған қалқан - өсек, келеке,беделдің жоқтығынан қорғану.

Дененің басқа жерлеріндегі қалқаншалар – қорғанысқа даярлық.

Шеңбер тәрізді фигура –тұйық,сырын ешкімге айтпайтын адам.

7.*Жалпы энергия:*

Егер суретте тек қана жануарларды сипаттайтын элементтерден тұратын болса – энергия үнемделген,суреттің сызықтары әрең көрінеді – созылмалы аурудың белгісі.

Қосалқы элементтерге бай (штрих,бояуы қою,детальдары көп) болса – энергия өте жоғары.

8.*Тақырыпқа байланыстылығы* – салынған жануар – салушының бейнесі б.т.

9.*Адамға ұқсастығы; тік жүретін (екі аяқты)*, Адам киімін киетін,түрі адамдарға ұқсас боласа – инфантилизм,эмоционалдық дамуы жетілмеген.

10.*Дененің жанды жерлерін көрсету* – көзге лампочка бұрап,құйрыққа электрошнур, басына проплер қадап,аяқ орнына трактордың немесе танктің шынжыр табаны болса – психологиялық дамуында ауытқуы бар екені анық байқалады.

11.*Шығармашылық мүмкіндіктері:* дайын,табиғатта бар жануарға ұқсастық – нәрсіз,ешқандай жаңаклық жоқ.

Ерекше фигура – шығармашылық белгісі.

12.*Атаулары:ұшқыш қоян,бегемот* – рационалдық,шыншылдық белгісі.

Латыншаға ұқсас келген атаулар – эрудиция белгісі.

Мағынасыз атаулар – жеңілтектік белгісі;әзіл атаулар – қоршаған ортаға көз қарас.

Қайталану (тру-тру) – инфантилизм,өте ұзақ атаулар – фантазиясы жақсы дамыған.

« Менің жанұям » әдістемесі.

(орта буын және жоғары сыныптарға арналған)

*Мақсаты:*баланың отбасындағы қарым-қатынасын және статусын диагностикалау.

Пиктограмманың ерекшелігі оған қатысушылардың өзін-өзі бақылауы, қарым-қатынас ерекшеліктері, баланың отбасындағы әр адамға көзқарасы,мазасыздануы,шиеленіс жағдайлары санадан тыс көрініс береді.Отбасындағы жағдайды баланың өзі де,ата-анасы да өте жақсы бағалауы мүмкін.

Дегенмен астыртын әсерін тигізетін факторлар болып агрессиясын жоғарылатып, мазасыздануын толғандырып жіберуі мүмкін.

Құрал жабдықтар: бір парақ қағаз,түрлі түсті қалам,өшіргіш.

Зерттеу барысы: Мына параққа өз отбасыңның кеншқұрымдық жағдайын көрсететін сурет сал.Отбасындағы әрбір адамның белгілі бір іспен айналысып жатқанын көрсеткенің дұрыс болады деп тапсырма түсіндірілген соң балалар сурет салуға кіріседі.Суретті салып болғаннан соң,әр баламен әңгімелесе отырып, келесі сұрақтарға жауап алып отыру керек:

а)мына суретте кімнің отбасы салынған,өзінің, қандайда да бір досының немесе ойдан шығарған кейіпкерлер болуы да мүмкін.

б)бейнеленген кейіпкерлер қай жерде және қазіргі кезде немен айналысып тұрғанын көрсету.

в)егер,әрбір кейіпкерді бөлек аклатын болсақ,онда оның отбасында қандай роль атқаратынын анықтау.

г)суреттегілердің қайсысы сүйкімді және неге, қайсысы жағымсыз және оның себебі неде, бала олардың қайсысын және не үшін ұнатады;

д) егер кейіпкерлердің барлығын жеңіл көлікпен серуенге алып бара жатырсың, бірақ, өкінішке орай олардың біреуіне орын жетпейтін болса, кімді үйде қалдырар едің.

е) егер балалардың біреуі өзін тәртіпсіз ұстаса,онда ол қалай жазаланатынын көрсетіп беру т.с.с.

Суреттер бойынша *интерпритация* келесі 4 құрамды бөліктен тұрады:

1)Суреттің құрлымын талдау.

2)Отбасы мүшелерінің орналасуы және олардың өзара әрекеттесуінің ерекшеліктері.

3)Отбасымүшелерін салу реті және олардың сыртқы көрінісіне көңіл аудару.

4)Суретте қолданылған символикалар және оның мағынасын талдау.(Жоғарыдағы пиктограммаларды талдау ережесі толық пайдаланылады.)

Оқушылардың қызығушылықтарының картасын жасау әдістемесі.

Мақсаты: кәсіби бағдар беретін жұмысын ұйымдастыру барысында оқушылардың қай салада қызмет атқаруға ниетін ескеруге арналған қызығушылықтарының картасын жасау.

Зерттеу жүргізу үшін оқушылардың қызығушылықтарының картасын анықтауға арналған 174 сұрақтан тұратын сауалнама ұсынылады.Бұл тестпен зерттеу нәтижесінде зерттелінушінің қызығушылығы келесі 29 бағытта бағаланады.

1.Биология
2.География
3.Геология
4.Медицина
5.Жеңіл өндіріс
6.Физика
7.Химия
8.Техника
9.Электро және радио техника
10.Металды өңдеу
11.Ағашты өңдеу
12.Құрылыс
13.Көлік
14.Әуе және мұхит көлігі
15.Әскери мамандықтар
16.Тарих
17.Әдебиет
18.Журналистика
19.Қоғамдық қызмет
20. Педагогика
21.Құқық, юристпруденция
22.Қызмет көрсету жүйесі
23.Матеммтика
24.Экаономика
25.Шет тілдер
26.Сурет өнері
27.Сахналық өнер
28.Музыка
29.Дене тәрбиесі және спорт.

Зерттеу жұмысын жеке дара немесе топпен жүргізуге болады.

Нәтижесін талдау:

Жауап парақтағы әр баған бойынша оң жауаптар санын есептеп шығу керек.Қай бағыт бойынша жинаған баллдар көп екенін анықтау барысында бірдей балл жинаған бағыттарға берілген жауаптардыңішіндегі оң және теріс белгілердің санын салыстырып көру керек. Олардың ішіндегі минус «-» белгілері азырақ болғанына қызығушылығы басым деп саналады.Қызығушылықтың бағытын анықтағанда ең көп плюс «+» белгі қойылған бағыт бірінші орынға, ең көп минус «-» белгі қойылғандары ең соңғы орынға қойылады.

Бағалау шкаласы:

- 12-ден - 6-ға дейін – жоққа шығаруы өте жоғары;
- 5-тен - 1-ге дейін – қызығушылығы теріс белгіде;

\+ 1-ден +4-к е дейін – қызығушылығы төмен;

\+ 5-тен +7-ге дейін – қызығушылығы анық байқалады;

\+ 8-ден +12-ге дейін – қызығушылығы өте жоғары;

Қызығушылық картасы

*Аты-жөні*____

___________*сынып*

Орындау ережесі:Жетекші қызығушылықтарды анықтау үшін келесі тапсырма-ларды орындау керек.Әр сұрақты мұқият оқып оған дәлірек жауап беруге тырысыңыз.Егер сұрақта қойылған мәселе Сізді өте қызықтыратын болса жауап парақтағы сұрақ номерінің тұсында жауаптар варианттарының ішінен екі плюс,
«+,+» қойылған бағанаға белгі ұрыңыз,егер ұнайтын болса бір плюс «+»қойылған бағанаға,ұнайтындығына онша сенбесеңіз «0» деп бағаланатын бағанаға,ұнамайтын болса «-» бағанына, ал егер бұл бағыттағы қызмет тіптен барма,тіптен жоқ па,ол мәселе Сізді ешқандай қызықтырмайтын болса «-- » қойылған бағанаға белгі қойып шығыңыз.

Жауап парағы

№	Қызығушылықтар	Жауап варианттары

	Бағыттары	«++»	«+»	«0»	«-»	«--»
1	Биология					
2	География					
3	Геология					
4	Медицина					
5	Жеңіл өндіріс					
6	Физика					
7	Химия					
8	Техника					
9	Электро және радиотехника					
10	Металды өңдеу					
11	Ағашты өңдеу					
12	Құрылыс					
13	Көлік					
14	Әуе және мұхит көлігі					
15	Әскери мамандықтар					
16	Тарих					
17	Әдебиет					
18	Журналистика					
19	Қоғамдық қызмет					
20	Педагогика					
21	Құқық, юристрпуденция					
22	Қызмет көрсету жүйесі					
23	Математика					
24	Эканомика					
25	Шет тілдер					
26	Сурет өнері					
27	Сағналық өнер					
28	Музыка					
29	Дене тәрбиесі және спорт					
	Барлығы:					

Тапсырмалар:

1.Жануарлар мен өсімдіктер өмірімен танысу.

2.География сабақтары мен география кітаптарын оқу.

3.Геологиялық экспедициялар туралы ғылыми және әдеби шығармаларды оқу.

4.Адам анатомиясы және физиологиясы пәнінен сабақтармен оқулықтарға қызығу.

5.Үй тұрмысы бойынша сабақтар және ол сабақтан үйге берілген тапсырмаларды орындау.

6.Физикадағы ғылыми жаңалықтарды ашу үшін жүргізілген зерттеулермен зерттеу жүргізген ғалымдар туралы әдебиеттерді оқу.

7.Химия туралы ғылыми шығармаларды және химияға үлкен үлес қосқан ғалымдар туралы әдебиеттерді оқу.

8.Техника туралы журналдарды оқу.

9.Электротехника мен радиотехникадағы жаңалықтарды жариалайтын басылымдарды оқу.

10.Неше түрлі металлдардың қасиеттерімен танысу.

11.Ағаштардың түрлерімен оларды пайдалану салаларымен танысу.

12.Құрылыстағы жетістіктермен танысу.

13.Неше түрлі транспорттар және оны жүргізушілер туралы мәліметтермен танысу.

14.Ұшқыштармен космонавттар туралы кітаптарды оқу.

15.Әскери техникалармен танысу.

16.Тарихи оқиғалармен және тарихта аты қалған кейіпкерлердің өмірімен танысу.

17.Отандық және шетелдік әдебиет класиктерінің шығармаларын оқу.

18.Газет пен журнал материалдарын оқу.

19.Сынып және мектеп өмірін талқылау.

20.Мектеп өмірі туралы кітаптарды талқылау.

21.Милиция қызметі туралы кітаптарды талқылау,фильмдерді көру.

22.Өзіңіз тұратын,оқитын,жұмыс істейтін орынның сәнді және таза болуы туралы ойлану.

23. «Қызықты математика» сияқты кітаптарға қызығатындығы.

24.Эканомикалық георафияны білуге ынта.

25.Шет тілдерге қызығушылық.

26.Сурет өнерінің даму тарихына,атақты суретшілер өміріне қызығушылық.

27.Сахна,кино өнерінің шеберлерінің өміріне қызығу,кездесулерге қатысу,суреттерін жинау.

28.Атақты музыканттар және музыкалық шығармалармен, оның теориясымен танысуға құмарлық.

29.Спорт газет-журналдардың, спорт туралы кітаптарды,атақты спортшылар туралы шығармаларды оқу.

30.Биология.зоология, ботаника пәндерімен мұқият танысу.

31.Географиялық шығармалар көмегімен көптеген елдермен танысу.

32.Атақты геологтар өмірбаянымен танысу.

33.Медицинадағы жетістіктер,адамдардың неше түрлі ауруларын емдеу жолдарын іздеу туралы мәліметтермен танысу.

34.Жеңіл өндіріс орындарына экскурцияға шығуға құмарлық.

35. «Қызықты физика» , «Физиктер әзілдері» сияқты кітаптарды оқу.

36. Табиғаттағы химиялық құбылыстарды табу,химиялық реакциялардың жүруін бақылау.
37.Техникадағы жаңалықтармен газет-журналдарды оқып тұру,теледидардағы техника туралы көрсетілімдерден мәлімет алу.
38.Радиотехника үйірмелеріне қатысу,электрик жұмысымен танысу.
39 Металды өңдеу құралдарымен танысу және оларды пайдалану жолдарын үйрену.
40.Ағаштан заттар жасағандардың жұмысына бақылау,жаңа жихаздармен танысу.
41.Құрылысшылармен кездесу,олардың жұмысын бақылау.
42.Көліктер туралы мәліметтермен танысу.
43.Теңізшілер туралы кітаптар оқу,фильмдер көру.
44.Әскери тақырыптағы кітаптардыоқу,фильмдерді көру,соғыстар тарихымен танысу.
45.Отандағы және шет елдердегі саяси мәселелерді талқылау.
46.Әдебиетті сынайтын мақалаларға қызығушылық білдіру.
47.Радио мен телебағдарламадағы жаңалықтарды және білім беретін тақырып бойынша бағдарламаларды көру.
48.Қалада,Республикада және шет елдерде болып жатқан оқиғалардан хабардар болу.
49.Тапсырмаларды орындауға шамасы келмей жатқан сыныптастарға оны түсіндіріп отыру.
50.Достардың,таныстардың немесе әдебиет кейіпкерінің қылықтарын әділетті бағалау.
51.Отбасын қажетті тамақпен қамтамасыз ету,саяхатқа шыққанда топтағылардың барлығын қамтамасыз етіп жүру.
52.Математика саласындағы ғылыми жаңалықтармен танысып тұру,атақты математиктердіңөмірбаянымен танысу.
53.Шаруашылықтың өндіріс жоспарын орындау жолында қызығушылық білдіру.
54.Шет тілдегі көркем әдебиетті оқу.
55.Газет шығаруға,оның редакция алқасында болуға қызығуы.
56.Драмма театрына барып тұру.
57..Опера немесе симфониялық музыканы тыңдау.
58.Спорттық іс-шараларға жанкүйер болып қатысу,спорттық газет журналдарды оқып тұру.
59.Биологиялық үйірме жұмысына қатысу.
60.Географиялық үйірме жұмысына қатысу.
61.Минералдар жинау,жердің геологиялық объектілері туралы жазбалармен суреттерін жинау.
62.Ағза мүшелерінің функцияларымен танысу,аурулардың орын алу себептерін анықтау.
63.Кулинарлар үйрмесіне қатысу,үйде тамақ дайындау.
64.Физикадан тәжірибелер жүргізу.
65.Ертінділер даярлау,реактивтерді таразыға тарту.
66.Неше түрлі механизмдерді жөндеу, бұзып, қайта жинау.
67.Өлшеу приборларын пайдалану,әртүрлі өлшемдер жүргізу (осцилограф,вольтметр,амперметр көмектерімен)
68.Металдардан неше түрлі заттар жасау.
69.Ағаштан неше түрлі заттар жасау немесе оюлар ою.
70.Неше түрлі құрылыстардың, ғимараттардың жоспарын сызу, суретін салу.
71.Жас автомабилисттер мен темір жолшылар үйірмесіне қатысу.
72.Авиомодельшілер парашютшілер үйірмесіне қатысу,авио клуб мүшесі болу.
73.Мылтық ату секциясына қатысу.
74.Мемлекеттердің,ұлттардың пайда болу тарихын зерттеу.

75.Әдебиеттен сыныпта және үйде орындайтын шығармалар жазу.
76.Басқа адамдардың мінез- құлқын және басқа ерекшеліктерін бақылау.
77.Қоғамдық жұмыста белсенділік білдіру,қоғамдық тапсырманы орындауғажолдастарын жұмылдыру.
78.Бос уақытын кішкентайлармен өткізу,оларға кітап оқып, әңгіме айтып беру,басқада тәлім-тәрбиелік көмек көрсету.
79.Өз құрбыларымен өзінен кейінгілерді тәртіп сақтауға шақыру.
80.Сатушы,аспаз,даяшы жұмыстарына көңіл аудару.
81.Математикалық үйірме жұмысына қатысу.
82.Өндірістің дамуы туралы мәлімет жинау,өнімді жоспарлау және өндіру туралы жаңалықтармен танысу.
83.Шет тілдер сөздіктерімен жұмыс жасау, басқа тілдерде сөйлеу ерекшеліктеріне қызығу.
84.Өнер көрмелеріне,мұражайларға барып тұру.
85.Сахналық қойылымдарға қатысу.
86.Музыкалық аспаптардың біреуінде ойнау.
87.Спорттық ойындар ойнау.
88.Жануарлар мен өсімдіктердің өсуін бақылау, оның нәтижесін журналға жазып отыру.
89.Географиялық карталар жасау, неше түрлі географиялық материалдар жасау.
90.Минералдар коллекцияларын, геологиялық мұражайларға арналған экспонаттар жинау.
91.Дәрігер, формацевт, медбике жұмыстарымен танысу.
92.Киім пішу және тігу үйірмелерінің жұмысына қатысу.
93.Физика пәнінен факультативтерге қатысу.
94.Химия пәнінен факультативтерге, қатысу.
95.Техникалық үйірмелердің біреуінің жұмысына қатысу (кеме, самалет модельдеу).
96.Электор құралдары, электроаппараттар, электромашиналар құрлысымен танысу;радиоқабылдағыштарды, басқа техникалық құралдарды жөндеу.
97.Еңбек сабақтарында слесарлық, токарьлық станоктарда жұмыс істеуді меңгеру.
98. «Шебер қол» немесе ағаш ұстасы үйірмесіне қатысу.
99.Құрылыс орындарына барып онда жүргізіліп жатқан құрылыс объектілерімен танысу.
100.Жол жүрушілермен көлік жүргізушілерінің жол ережелерін сақтауын қадағалау.
101.Ескекшілер, желкеншілер аквалангистер жұмысымен танысу, құтқарушылар жұмысын атқару.
102.Әскери ойындарға қатысу.
103.Тарихи мұражайлармен, мәдениет ескерткіштерімен танысу.
104.Әдебиет үйірмесіне және факульративтерге қатысу.
105.Жеке күнделік жүргізу.
106.Сынып сағаттарында халықаралық мәселелер бойынша баяндама жасау.
107.Кіші мектеп оқушыларымен жұмыстар жүргізу.
108.Адамдардың жасарғысы келген қылықтары мен мінез-құлық ерекшеліктерінің себептерін анықтауға қызығушылық білдіру.
109.Тұтынушыға қажетті нәрселерін таңдап алуға көмектесу.
110.Қиын математикалық есептерді шығару.
111.Шығыс-кірістерін есептеп шығару.
112.Шет тілдер үйірмелері мен факультативтеріне қатысу.
113.Көркемсурет үйірмелеріне қатысу.
114.Көркемөнерпаздар үйірмесіне қатысу.
115.Хорда ән айту немесе музыка үйірмесіне қатысу.
116.Спорт секцияларының біреуіне қатысу.

117.Биология олимпиядаларына қатысу немесе өсімдіктермен жануарлар көрмесіне экспонаттар даярлау.
118.Географиялық экспедицияларға бару.
119.Геологиялық экспедициялар жұмысына қатысу.
120.Ауруларға қарау және жағдайын жақсартуға үлесін қосу.
121.Кулинарлық және кондитерлік заттардың көрмелерін ұйымдастыруға қатысу.
122.Физикалық олимпиадаларға қатысу.
123.Химиядан қиын есептерді шығару, химиялық олимпиядаларға қатысу.
124.Техникалық сызба нұсқаларды жасау және сызбаларды түсініп, оларды оқи алу.
125.Өте күрделі радиосхемаларды талдау.
126.Өнеркәсіп орындарына экскурсияға барып, жаңа техникалар және техналогиялармен, станоктармен танысу.
127.Ағаштан өз қолымен неше түрлі заттар жасау.
128.Құрылыс жүргізуге үлесін қосу.
129.Автомабильдерді жөндеуге үлесін қосу.
130.Ауа-райының қолайсыздығына қарамастан жедел жәрдем көрсететін ұшақтармен ұшу, немесе жылдам ұшақтарды басқару.
131.Күн тәртібін қатал сақтау.
132.Тарихи үйірмелер жұмысына қатысып, оған қойылатын материалдар жинау, баяндамалар даярлау.
133.Әдебиеттерді талдау, олар туралы пікірін күнделікке жазып отыру.
134.Пікірталастар конференцияларға қатысу.
135.Жиналыстарды даярлау және өткізу.
136. «Қиын» балаларды қайта тәрбиелеуге үлесін қосуға, тәлім-тәрбие туралы пікірлерін айту.
137.Милиция қызметкерлеріне көмектесу.
138.Қарым-қатынас жасауға икем болу.
139.Математикалық олимпиядаларға қатысу.
140.Тауарлардың бағасымен танысып жүру, бағаны анықтау, жалақы төлеу мәселелеріне қызығушылық білдіру.
141.Достармен шет тілде сөйлесу.
142.Көркем өнер көрмелерінің жұмысына қатысу.
143.Театр үйірмелері жұмысына қатысу.
144.Театр конкурстарымен көрмелерінің жұмысына қатысу.
145.Спорт жарыстарына қатысу.
146.Бау-бақшада өсімдіктер өсіру, жануарларды өсіріп,оларды күту.
147.Жердің топографиялық суретін салу.
148.Алдын ала анықталған бағдарлама бойынша жұмыс жасайтын ұзақ және қиындықтары көп саяхаттарға шығу.
149.Аурухана, емхана немесе дәріханада жұмыс жасау.
150.Жеңіл өнеркәсіп мекемелерінде тігінші,кондитер болып жұмыс жасау.
151.Күрделі мәселелерді шешу жолдарын іздеу.
152.Химиялық өндіріс орнында жұмыс жасау.
153.Техникалық шығармашылық көрмесінде қызмет атқару.
154.Электроэнергетика және радиоэлектроника саласында қызмет атқару.
155.Станокта әртүрлі заттар мен детальдар даярлау.
156.Сызба нұсқа бойынша моде,льдер мен ағаш заттарын жасау.
157.Құрылыс бригадасында жұмыс жасау.
158.Жол ережесін сақтай отырып жүк немесе адамдарды тасу.
159.Қатты жел болып тұрғанда теңіз кемесінде қызмет атқару.
160.Әскери инженер немесе командир болу.
161.Туған өлкенің тарихи жерлеріне саяхат жасау.

162.Әңгімелер, ертегілер немесе өлеңдер жазу.
163.Қабырға газетіне немесе газет-журналдарға мақалалар мен очерктер жазу.
164. «Еңбек десанты» бригадасының жұмысын басқару.
165.Балаларға арналған мекемелермен ойындар ұйымдастыру.
166.Заң сақтау мекемелерінде қызмет атқару.
167.Көпшілікке үлкенді- кішілі қызмет көрсету.
168.Математикалық білімді күнделікті пайдалануды талап ететін жұмыстарды орындау.
169.Халық шаруашылығын жоспарлау, қаржылау мәселесімен байланысты қызмет атқару.
170.Шет тілде жүргізілетін конференциялар, конкңурстар, олимпиядалар жұмыстарына қатысу.
171.Көркем сурет көрмелерінің жұмысына қатысу.
172.Киноға түсу немесе сахнада ойнау.
173.Музыкант, музыкалық режиссер немесе музыка пәнәнің мұғалімі болу.
174.Дене тәрбиесі пәнінің оқытушысы немесе жаттықтырушысы болу.

Артығын тап

Мақсаты: образды бейнелі ойлау қабілетін анықтау.

	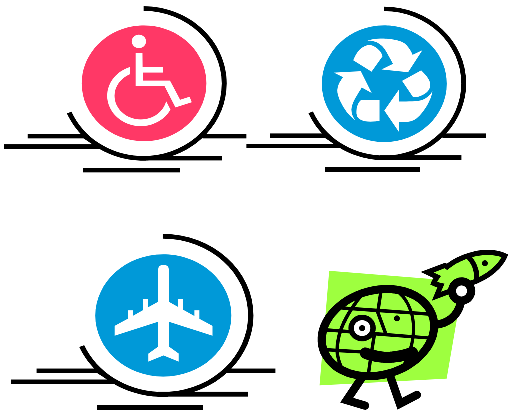
	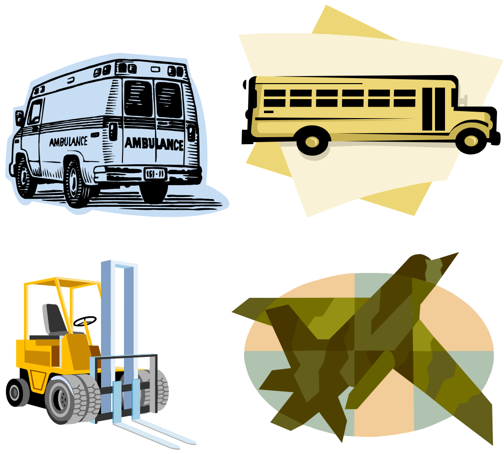

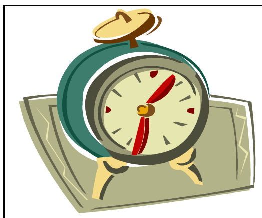 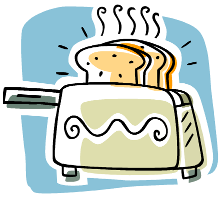 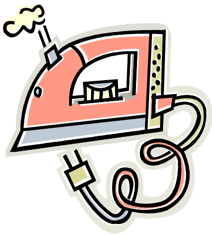	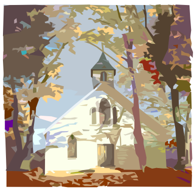

Нәтижесі :
5-6 балл – жоғары
3-4 балл – орта
1-2 балл – төмен

Психогеометриялық тест

Мақсаты: тұлға типін, іс - әрекет ерекшеліктерінің сипатын анықтайды.

Оқушыларға қалауынша, 5 фигура (квадрат, үшбұрыш, төтрбұрыш, шеңбер, зигзаг) ұсынылады, соған қарап зерттеулер нәтижесінде тұлғаның негізгі формаларына психологиялық сипаттама беріледі.

Зигзаг. Бұл фигура шығармашылықты, образдық интуитивтілікті, интегралдық білдіреді. Ойлаудың негізгі стилі синтетикалық стиль болып табылады. Әртүрлі ұқсас емес идеяларды комбинациялап, соның негізінде жаңа бір нәрсе жасау.

Шеңбер. Таңдағандар топты тұрақтандырады. Олар жақсы тіл табушылар, аса сезімтал, эмпатиялары жоғары.

Үшбұрыш таңдағандар билліке ұмтылғыш. Әрбір жасаған іс - әрекетін жеңіске ғана бағытталуы тиіс деп ойлайды. Мәселенің түпкі себебін анықтауды әдетке айналдырады. Олар өзіне сенімді шешім қабылдай білетін, қызба, жұмысқа қабілеттілігі жоғары.

Тіктөртбұрыш. Таңдағандар құбылмалылық, тиянақсыздық, белгісіздік тынымсыздық сияқты жағдайлар бойынан өтіп жатады. Бұл белгіні көбінесе адам қатты шаршағанда басына қайғы түскенде немесе т.б. жағдайларда таңдауы мүмкін. Өйткені дәл

осындай кезде адам өзіне сенбейді, өзін - өзі төмен бағалайды, өзгелерге сенгіш болады. Олардың көңіл – күйі тез, әрі бірден өзгереді. Бірақ ешқашанда ұрыс- керіске жеткізбейді. Мұндай адамдар ұмытшақ, затын жоғалтқыш болады.

Төртбұрыш таңдағандар уайымдаушылдық қабілеті жоғары. Өмірдегі ұстанатын қағидалары қатаң сақтап, аналитикалық жағынан ойлай біледі. Қандай жағдай болмасын фактілерге сүйенеді.

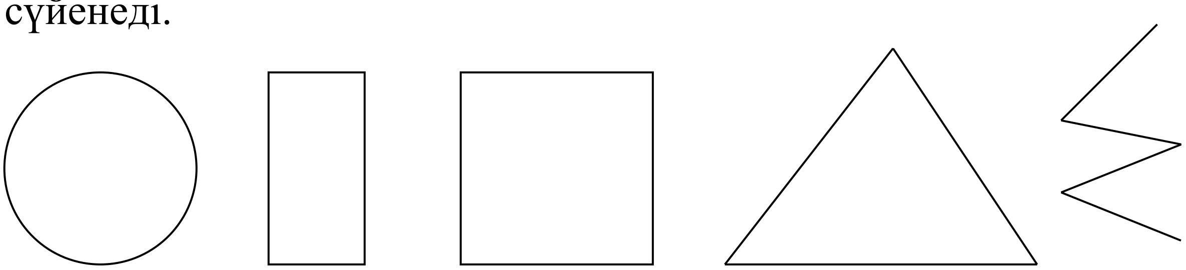

«Кактус» әдістемесі

Мақсаты: тұлғаны жеке қасиеттерін және қарым – қатынасын анықтайтын поективті әдіс.

1)Парақ бетіне кактус гүлін саламыз.
2)Сол салған кактусқа ангіме немесе ертегі құрастырамыз.

Талдау:

- Егер кактустың үлкен парақ бетінде тұрса өзіндік бағалауы ортада жоғары болғанды қалайды.
- Ал парақтың жоғары жағына салынса өзіндік бағалауы, өзіне көніл аударуы, қатты жоғары, көкіректеу болып келеді.
- Ал парақтың төменгі жағында салынса өзіндік бағалауы төмен, өзіне сенімсіздеу.
- Кактустың инелерінің көптігі оның агресивтілігінің белгісі.
- Инесі үзын, жиі болса агресиясының басымдылығының белгісі.
- Инесі сирек майда орналасса ол агресиясын басқара алатын адам типі.
- Кактус контуры үзілмейтін сызықпен салынса мейірімді ақ көңіл адам.
- Контур сызығы жиі – үзілетін сызықпен салынса ашуланшақ адам .

- Жалғыз кактус – интраверт .
- Кактус айналасындағы кактустар ашық, үйымшыл, досы көп адамдар.
- Ашық түсті бояу қолданса – оптимис.
- Қою түсті қолданса – қобалжудың белгісі.
- Кактустың құмырасына гүлдің суретін салса ол нәзіктіктің бегісі.
- Құмырадағы гүл ол – отбасына тәуелділіктің белгісі.
- Айдаладыға жалғыз кактус – жалғыздықтың белгісі.

«Үй – Ағаш – Адам» проективті әдіс.

Мақсаты: тұлғаның эмоциялары мативациялық сипаттары, кейбір аспектілері, жасырнып жатқан дүниесін ашуға мүмкіндік береді.

Үй , адам , ағаш бейнелерін бір стена бойынша салуды сұранамыз.

Талдау:

- Егер бірінші ағаш салынса адамға өмірлік энергия маңызды.
- Егер бірінші үй салынса қауіпсіздік бірінші орында.

«Үй»

- Ескі үй - өз - өзіне қарым – қатынасты білдіреді.
- Алыс үй – қуылған сезімді (жойылған, ұмытылған)
- Жақын салынған үй – ашықтық
- Үй жоспары – ұрыс.
- Әр түрлі құрылымдар – үй иесіне қарсы агресия.
- Дуалға апараттық текпешек (есіксіз) – ұрыстық жағдай.
- Артық дуал - өзін - өзін бақылауға талпыну.
- Артық дуалдың қалың болуы – субъектің шындыққа қарым – қатнасын жоғалтуы.
- Дуал оның негізінің жоқтығы – шындық пен әлсіз скантак.

«Есік»

- Есіктің жоқтығы – субъект басқаның алдында өзін- өзі аша алмайды.
- Есіктің артта немесе жанында болуы – бір нәрседен қашу.
- Есіктің бірнеше болуы – субъектінің ашықтығы.
- Егер есік кіші болса – адамның шешім қабылдай алмауы.
- Есікте үлкен құлып болса – тұйық болуы.

«Терезе»

- Терезе үйдің соңында салынса – тұлға аралық қарым – қатнастарға қарсылық.
- Терезе ашық болса – адамның мінезі тіке.
- Терезе жабық болса – уайымшылд адам.

«Шатыр»

- Шатыр өте қалың болса – тривога
- Шатыр жұқа болса фантазияның жоғарлығы.

«Бөлме»

- Параққа сыймай қалған бөлме – субъектінің белгілі бір нәрсені еске алғысы келмегендігі.

«Ванна»

- Ванна – санитарлық функсияны атқарады.

«Труба»

- Трубаның жоқтығы – психологиялық жылулықтың жоқтығы.
- Су трубасы – адамның уайымшылдығы.

Ағаш - әртүрлі адамдарды сипаттайды.

- Егер ағаш өте үлкен болса – ата –анасына тәуелді.
- Егер үйді қалын қоршаса адам өзінің сақтағамен айырылуынан қорқады.
- Жол – адам басқалармен жақсы қарым – қатынасқа түседі.
- Күн – авторитетті фигураның символы.
- Ауа райы – субъектінің уайымын көрсетеді.

«түс»

- Адам сроншалықты ұзақ уақыт түс таңдаса – тұлғаның бұзақылық белгісі.
- Қара - өмірге оптимизіммен карауға қорқу немесе жұмбақтылық.
- Көк – тепе – теңдік ұстау.
- Қызыл – барлық жерде активті болу.
- Сары – адамның көңілін көтеру қабілетін ашу.
- Ақ - өмірге активтілікпен қарау немесе оптимизім.

«Жалпы түрі»

- Суреттің бір шетіне орналасуы – қауіпсіздіктің сенімділік белгісі
- Оң жақта – болашақ.
- Сол жақта - өткен шақ

- Сурет парақтың ортасына орналасуы – біреудің қорғауын қажет етпейді.
- Төмен орналасуы – депресиялық жағдайы.

«Контур»

- контур әрқашан болса – майда – шүйделі адам.

«Адам»

- басы интелект сферасы – (контрол).
- Үлкен бас – адам өзін жоғары санауы.
- Кіші бас – интелектінің толымсыздығы.
- Белгісіз бас – ұялшақтық.
- Басы ең соңында салынса – конфликт.
- Мойын – басқа контрол жасау.
- Сызылмаған мойын – қауіпсіздік қажеттілігі және интнлектуалдық контрол.
- Өте үлкен мойын – дене импулсивтігін мойындау.
- Ұзын арық мойын – тормоз, регресия.
- Толық кішкентай мойын - өзінің әлсіздігін моындау.
- Өте үлкен иық – үлкен күшті сезіну.
- Кішкентай иық - өзінің керексіздігін сезіну.
- Дене квадрат болса – ер мінездік

- Ұзын әлсіз қол – тәуелділік
- Қалтаға салынған қол - өзін - өзі кінәлау .
- Анық салынбаған қол - өзіне - өзі сенбеушілік.
- Саусақтың жоқтығы – агресия.
- Үлкен саусақ – дөрекілік.
- Алақанның жоқтығы – уайымшылдық.
- Жұдырық түйулі болса – қарсылық.
- Ұзын аяқ – тәуелсіздіктің қажеттілігі.
- Қысқы аяқ – физикалық, психикалық жетістіктерінің сезімі.
- Аяғының арасы ашық болса – бағынбау.
- Аяғының размері екі түрлі болса – тәуелсіздікке ұмтылу.
- Аяқтың жоқтығы – тұйықтылық.
- Ер адамның орнына робыт салынса – сыртқы сезімін бақылаушы күш.
- Жалмауыз салса - әйелдерді жек көрушілік.
- Кукла салса – тез көну.
- Клоун салса – толықсыздық сезімі.
- Бұлт – депрессия, қорқу.
- Дарбаза салса – қорғаушы сезімі.
- Салған суреті үшін кешірім сұрас - өзіне сенімсіздік.

- Суреттеріне ат қойса – қолдау қажеттілігі.
- Сурет алудан бас тартса - өз проблемаларын жасыру.

«Тамыр»

- Тамыр ағаштан кіші болса – жасырынған нәрсені білуге ұмтылу.
- Тамыр ағашпен тең болса – проблемеларды елестетуші ең күшті қызығушыдлық
- Егер жапырақ шеңбер тәрізді болса – эмоционалды.
- Бұтақтар төмен қараса – күш салудан бас тартады.
- Бұтақтар жоғары қараса – биікке ұмтылу, басқару.
- Бұтақтар жан - жаққа қараса – қоршаған ортаны сезіну, өзін - өзі тану.
- Жапырақта тордың көбірек немесе азырақ болуы- алшақтау проблемалық ситуациялар.
- Жапырақтың қалын болуы- проблалық жағдайлардан шығу мүмкіндігі.
- Бір сызық бойына салынған бұтақтар – қолайсыз жағдайлар.
- Толық бұтақтар – шындықты дұрыс қабылдау.
- Жұқа салынған жапырақтар – сезімталдық.
- Жапырақтаң төбесін үшкір етіп салу – қауіптен қорғану.
- Адамдарды көп қылып салу – балалық мінез.
- Ағаштың бірнешн болуы - өздеріне жақын адамдар
- Жер бір сызықпен белгіленсе – мақсатқа бағыттылық.
- Жер бірнеше сызықпен белгіленсе- өз тәртібіне сәйкес жүру.

Ес типін зерттеу.
(А.П.Нечаев)

Бастауыш сыныптарға арналған. 2-5 сынып
Жүргізілу барысы:

1.Мен сіздерге тақтаға сөздер жазып беремін,сіздер ол сөздерді оқып есте қалдыруларыңыз шарт. Сөздерді жазып алуға болмайды.

Көрген нәрселерін есте қалдырғанын анықтау үшін, параққа жаздыру керек.

Сөздер:
- Алақан,жастық,пышақ,ер,қалам,алаша,шапан,уық,шоқпар,найза.

2.Мен қазір сіздерге бірнеше сөздер оқимын,оқылған сөздерді естеріңде сақтап қалыңдар. Естіген сөздерінің есте қалғанын анықтау үшін, параққа жаздыру керек.

Сөздер:
- Бидай,ожау,арба,бөрік,тон,балға,құлын,шапан,тас,білезік.

3.Мен сіздерге бірнеше сөздерді асықпай оқимын, сол кезде сіздер естіген сөздеріңізді іштей ауызбен қайталап шығасыздар.Қимыл-қозғалыс есін анықтау үшін ,есінде қалғанын параққа жаздыру керек.

Сөздер:

- Қақпан, жүзік, жапырақ,кесе, доп, сиыр, қайрақ, жиде, терезе, ошақ.

4.Мен сіздерге кестедегі өзге сөздерді көрсетемін және оларды ауызша естіртіп айтамын.Осы кезде сіз сол сөздерді қайталап, ауада жазып, есте сақтап отыруларыңыз шарт.Сезім мүшелеріне әсер ететін нәрселердің есте қалғанын анықтау үшін, параққа жаздыру қажет.

Сөздер:

- Көбелек, қияр, қайың, қар, торғай, қайық,бор, ешкі, өзен, таяқ.

Интерпритация:

Сөздер саны	**Көргіш тип иесі**	**Есту тип иесі**	**Қозғалыс есту тип иесі**	**Аралас тип иесі**	**Төмен көрсеткіш**

Ес типін зерттеу.

(А.П.Нечаев)

Орта буын сыныптарына арналған. 6-8 сынып

Жүргізілу барысы:

1.Мен сіздерге тақтаға сөздер жазып беремін,сіздер ол сөздерді оқып есте қалдыруларыңыз шарт. Сөздерді жазып алуға болмайды.

Көрген нәрселерін есте қалдырғанын анықтау үшін, параққа жаздыру керек.

Сөздер:

- Алақан,жастық,пышақ,ер,қалам,алаша,шапан,уық,шоқпар,найза,кілем, бесік.

2.Мен қазір сіздерге бірнеше сөздер оқимын,оқылған сөздерді естеріңде сақтап қалыңдар. Естіген сөздерінің есте қалғанын анықтау үшін, параққа жаздыру керек.

Сөздер:

- Бидай,ожау,арба,бөрік,тон,балға,құлын,шапан,тас,білезік, теңіз, кебіс.

3.Мен сіздерге бірнеше сөздерді асықпай оқимын, сол кезде сіздер естіген сөздеріңізді іштей ауызбен қайталап шығасыздар.Қимыл-қозғалыс есін анықтау үшін ,есінде қалғанын параққа жаздыру керек.

Сөздер:

- Қақпан, жүзік, жапырақ,кесе, доп, сиыр, қайрақ, жиде, терезе, ошақ, қауын, қызанақ.

4.Мен сіздерге кестедегі өзге сөздерді көрсетемін және оларды ауызша естіртіп айтамын.Осы кезде сіз сол сөздерді қайталап, ауада жазып, есте сақтап отыруларыңыз шарт.Сезім мүшелеріне әсер ететін нәрселердің есте қалғанын анықтау үшін, параққа жаздыру қажет.

Сөздер:

- Көбелек, қияр, қайың, қар, торғай, қайық,бор, ешкі, өзен, таяқ, мұхит, қарлығаш.

Интерпритация:

Сөздер саны	Көргіш тип иесі	Есту тип иесі	Қозғалыс есту тип иесі	Аралас тип иесі	Төмен көрсеткіш

Ес типін зерттеу.

(А.П.Нечаев)

Жоғарғы сыныптарға арналған. 9-11 сынып

Жүргізілу барысы:

1.Мен сіздерге тақтаға сөздер жазып беремін,сіздер ол сөздерді оқып есте қалдыруларыңыз шарт. Сөздерді жазып алуға болмайды.

Көрген нәрселерін есте қалдырғанын анықтау үшін, параққа жаздыру керек.

Сөздер:

-Алақан, жастық, пышақ, ер, қалам, алаша, шапан, уық, шоқпар, найза, кілем,бесік, стол, алма, қой.

2.Мен қазір сіздерге бірнеше сөздер оқимын,оқылған сөздерді естеріңде сақтап қалыңдар. Естіген сөздерінің есте қалғанын анықтау үшін, параққа жаздыру керек.

Сөздер:

- Бидай, ожау, арба, бөрік, тон, балға, құлын, шапан, тас, білезік, теңіз, кебіс, сөмке, түйе, тал.

3.Мен сіздерге бірнеше сөздерді асықпай оқимын, сол кезде сіздер естіген сөздеріңізді іштей ауызбен қайталап шығасыздар.Қимыл-қозғалыс есін анықтау үшін ,есінде қалғанын параққа жаздыру керек.

Сөздер:

- Қақпан, жүзік, жапырақ, кесе, доп, сиыр, қайрақ, жиде, терезе, ошақ, қауын, қызанақ, есік, темір, балта.

4.Мен сіздерге кестедегі өзге сөздерді көрсетемін және оларды ауызша естіртіп айтамын.Осы кезде сіз сол сөздерді қайталап, ауада жазып, есте сақтап отыруларыңыз шарт.Сезім мүшелеріне әсер ететін нәрселердің есте қалғанын анықтау үшін, параққа жаздыру қажет.

Сөздер:

- Көбелек, қияр, қайың, қар, торғай, қайық, бор, ешкі, өзен, таяқ, мұхит, қарлығаш, қозы, терек, парта.

Интерпритация:

Сөздер саны	**Көргіш тип иесі**	**Есту тип иесі**	**Қозғалыс есту тип иесі**	**Аралас тип иесі**	**Төмен көрсеткіш**

Сыныбы: _________аты – жөні:____

Тапсырма

№	**Берілген сандар қатары.**						**Бос орындар**	
№1	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**		
№2	**5**	**10**	**15**	**20**	**25**	**30**		
№3	**8**	**7**	**6**	**5**	**4**	**3**		
№4	**9**	**9**	**7**	**7**	**5**	**5**		
№5	**3**	**6**	**9**	**12**	**15**	**18**		
№6	**8**	**2**	**6**	**2**	**4**	**2**		

Нәтижесі:____

____
____

Сыныбы: __________аты – жөні:____
Тапсырма

№	Берілген сандар қатары.						Бос орындар	
№1	3	4	5	6	7	8		
№2	5	10	15	20	25	30		
№3	8	7	6	5	4	3		
№4	9	9	7	7	5	5		
№5	3	6	9	12	15	18		
№6	8	2	6	2	4	2		

Нәтижесі: ____

Сыныбы: __________аты – жөні:____
Тапсырма

№	Берілген сандар қатары.						Бос орындар	
№1	3	4	5	6	7	8		
№2	5	10	15	20	25	30		
№3	8	7	6	5	4	3		
№4	9	9	7	7	5	5		
№5	3	6	9	12	15	18		
№6	8	2	6	2	4	2		

Нәтижесі:____
__
____
____

Сыныбы: __________аты – жөні:____
Тапсырма

№	Берілген сандар қатары.						Бос орындар	
№1	3	4	5	6	7	8		
№2	5	10	15	20	25	30		
№3	8	7	6	5	4	3		
№4	9	9	7	7	5	5		
№5	3	6	9	12	15	18		
№6	8	2	6	2	4	2		

Нәтижесі: ____

Мақсаты: 1. Өзін жағымды қабылдай білу.
2. Агрессиядан жеңілдей білу.
3.Өзін бірыңғай сезіну, өзгеге сенімін көтеру.

Қажетті **құрал жабдықтар:** Үнтаспа, кассета, дайын суреттер, түрлі түсті бояулар және қаламдар.

1. **«Өз атын қабылдауы» жаттығуы.**

   Нұсқау: Барлығы дөңгелене отырады, Жүргізуші әр қатысушыға өз атын анық, ұзарта айтуын өтінеді. Атын айтқанда екпін түсетін әріпке көңіл бөлуін ұсынады. Екпін түскен әріпті, атын ойша - иісімен, дәмімен және түсімен баламалап қабылдап айтуы қажет.

2. **«Суретшілер конкурсы» жаттығуы.**

   Нұсқау: Жүргізуші алдын – ала ақ-қара түстен салынған қандайда бір агрессиялы кейіпкердің суреттерін дайындап қояды. Қатысушыларға мына суреттерге қайырымды түс енгізе алатын суретшілер болуын ұсынады. Қатысушыларға дайын суреттер таратылады, олор оған мамық үлпілдеген жүндерін салып, басына ашық түсті бас киім кигізіп, оларды қайырымды етуге тырысады.

   Соңында суретшілер конкурсы ұйымдастырылады – кімнің суреті өзгелерден қайрымдырақ салынғаны анықталады.

3. **«Біз сені сүйеміз» жаттығуы.**
   Нұсқау: Бүкіл қатысушы дөңгелене тұрады. Әр ойыншы кезекпенен ортаға шығады, барлығы бірге оның атын 3 рет қайталап айтады, сосын барлығы
   «Біз сені сүйеміз» деп қатты дауыстап айтады.

4.Рефлекция – әрбір қатысушы өз сезімімен бөліседі.

Қатысқандарыңызға рахмет !!!

№86 орта мектеп психологы: Рысбаева Г.Т.

Ганс Айзенк және Даррин Эванс тесті.

Логикалық ойлау.

Жақша ішіне келесі санды қойыңыз:

1:	3	6	9	12	15	(.....)
2:	2	4	8	16	32	(.....)
3:	52	48	44	40	36	(.....)
4:	14	32	50	68	86	(.....)
5:	6	10	5	9	4	(.....)
6:	12	24	6	12	3	(.....)

Жақша ішіне келесі әріпті жазыңыз:

А	Б	В	Г	Д	Е	Ё	Ж	З	И	Й	К	Л	М	Н	О
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16

П	Р	С	Т	У	Ф	Х	Ц	Ч	Ш	Щ	Ь	Ы	Ъ	Э	Ю
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32

7: В Д Ё З Й (.....)

8: Ф Р М И Е (.....)

9 А Е Й О У (.....)

10: И К З Й Ж (.....)

11: Е Ё З К О (.....)

12: А Б Г Ж (.....)

Соңғы нақтыланған сөйлем дұрыспа немесе дұрыс емес пе? Керегін сызыңыз.

13: Барлық айдаһарлар – сәбіздер, ал барлық сағаттар – су асты
кемелері. Барлық сәбіздер – сағаттар. Сонымен қатар барлық айдаһарлар – су асты кемесі.

(дұрыс) (дұрыс емес)

14: Барлық bананда 12 аяқтан бар, ал кейбір ешкілер пианинода
онайды. Барлық ешкіде 12 аяқтан бар. Сонымен қатар, барлық
банандар пианинода ойнайды.

(дұрыс) (дұрыс емес)

15: Барлық баскетболисттер – тышқандар, ал барлық гүлдердің 6

мұрны бар. Кейбір баскетболистттердің 6 мұрны бар, сонымен
қатар кейбір тышқандар – гүлдер.
(дұрыс) (дұрыс емес)

16: Барлық аяқ киімдер – аэродромдар, ал кейбір алмалардың
ашық қызыл түсті шаштары бар. Сонымен қатар, барлық аяқ
киімдердіңде ашық қызыл түсті шаштары бар.
(дұрыс) (дұрыс емес)

17: Барлық шұлықтар (носки) тамақ дайындағанды ұнатады, ал
кейбір орындықтар тауға шыққанды ұнатады.Барлық
орындықтар тамақ дайындағанды ұнатады.Сонымен қатар кейбір
шұлықтар (носки) тауға шыққанды ұнатады.
(дұрыс) (дұрыс емес)

18: Дариға Бақыттан үлкен. Бақыт Саниядан үлкен. Сонымен
бірге Сания Дариғадан үлкен.
(дұрыс) (дұрыс емес)

19: Фараби Айгүлден биік. Даурен Айжаннан аласа. Сонымен
бірге Фараби Дәуреннен биік.
(дұрыс) (дұрыс емес)

20: Ғалым Мұраттан жылдам жүгіреді. Мұрат Талғаттан жылдам
жүгіреді. Сонымен бірге Талғат Ғалымнан жәй жүгіреді.
(дұрыс) (дұрыс емес)

21: Наргиза Меруерттен жас. Гүлім Меруерттен үлкен. Сонымен

бірге Наргиза Гүлімнен үлкен.

(дұрыс) (дұрыс емес)

22: Бауыржан Лаурадан биік. Бауыржан Серіктен аласа. Сонымен бірге Серік Лаурадан аласа.

(дұрыс) (дұрыс емес)

23: Арман Сарадан аласа. Сәкен Аянадан биік. Рауан Сарадан аласа. Сара Аянадан аласа, Рауан Аянадан аласа.

(дұрыс) (дұрыс емес)

Келесі мысалдардың анықталған ережесі бойынша «А»әріпі «Б» әріпіне өтеді. Осы ережеге сәкес «В» әрпіне өтетінін * белгісін қойыңыз.

24: **А Б В** **1 2 3 4 5**

25: **А Б В** **1 2 3 4 5**

26: **А Б В** **1 2 3 4 5**

27: **А Б В** **1 2 3 4 5**

28: А Б В 1 2 3 4 5

∀ А ∃ I Е Н е А

Кестеден түсіп қалған белгінің номерін жақша ішіне жазыңыз:

29:

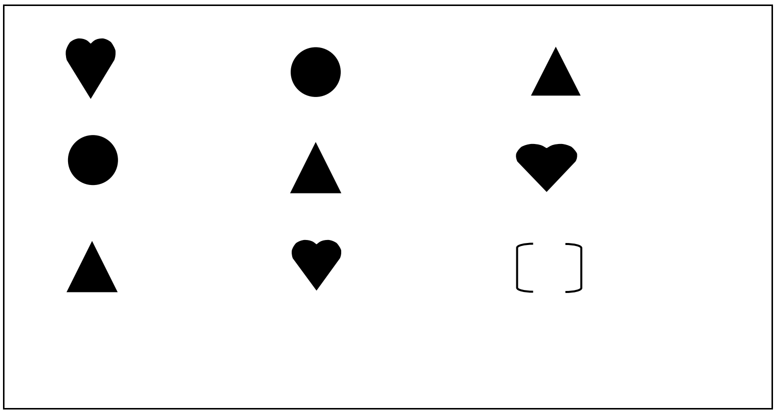

1 2 3 4

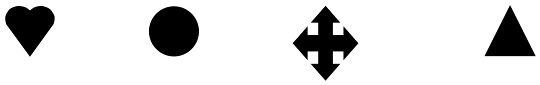

30:

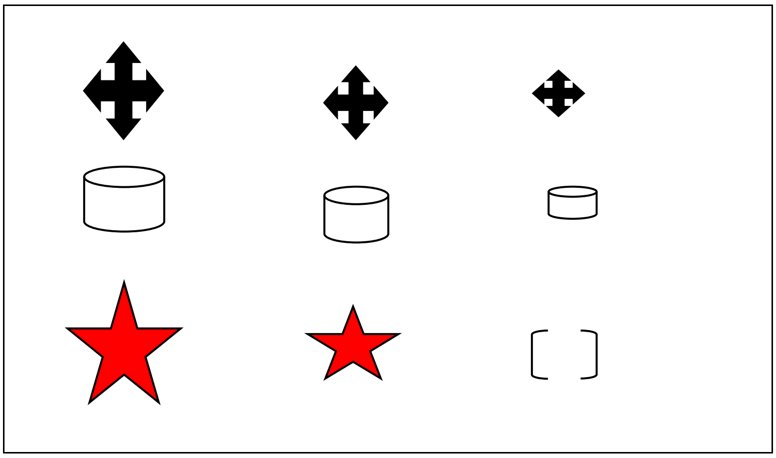

1 2 3 4

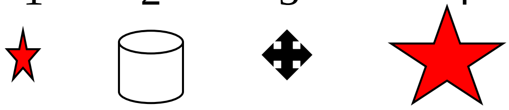

31:

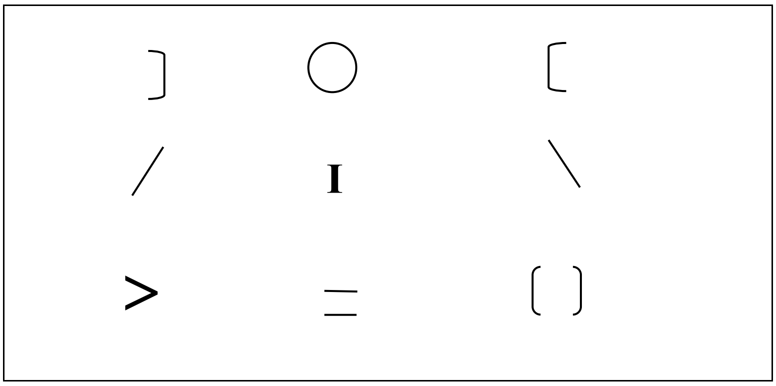

1 2 3 4

= > ○ <

32:

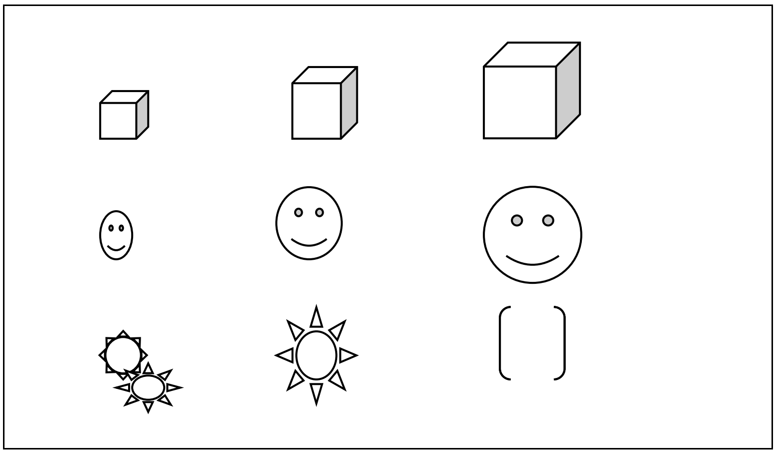

1 2 3 4

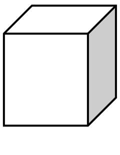

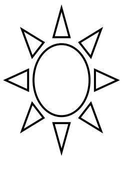

33:

AE	**QX**	**UB**
WL	**OG**	**IA**
FZ	**EI**	[ ]

1	**2**	**3**	**4**
DL	IL	AO	QU

34:

***	**	*
*	***	**
**	*	[ ]

1	2	3	4
*	**	***	****

35:

***	++	&
+	&&&	**
&&	*	[ ]

1	2	3	4	5
+++	***	++	&&	+

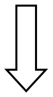

«Г» төртбұрышына қажетті номердегі белгіні қойыңыз:

36:

А Б В Г 1 2 3 4

37:

А Б В Г 1 2 3 4

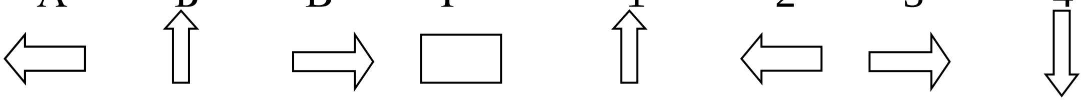

Мен үшін, басқалар үшін

Мақсаты: адамның өз жеке басында болатын өзгерістердің тез жүзеге асатынын және басқалар үшін қажетті өзгерістер уақытының ұзақ болатынын түсіну. Адам құқықтарын шектеу кезіндегі көңіл-күй жағдайларын түсіне білуге мүмкіндік беру.

Топ: аралас

Жас ерекшелігі: әрқалай

Уақыты: 1сағ.

Қажетті құралдар: Сауалнама қағаздары, ақ қағаздар, түрлі-түсті фломастерлер.

Тренинг барысы:

1. Жүргізуші «Үйдегі өзгерістер» және «Мектептегі өзгерістер» сауалнамаларын таратып береді. қатысушыларды өз ойларын ортаға салуға шақырады.
2. Сұрақтарға жауап алынған соң, қатысушылар 4-5 адамнан тұратын топтарға бөлінеді. Өздерінің жинаған ұпай сандарын және нәтижелерін есептейді. Бұдан соң қарама-қарсы түсініктегі адамдар екі-екіден бір-бірінің пікірлерін өзгертуге тырысады.
3. Адамды қандай өзгерістерге тез көндіруге болады? Сұраққа жауап берулері қажет.
4. Қатысушылар өздерінің түрлі эмоциялық жағдайларын төмендегі ұстанымдар (принциптер) бойынша жинақтайды:

- Өзгеріске ұшырату ниеті қанша рет туындады:

а) үйде
б) мектепте
- Қандай да өзгерістерге ұшырату жағдайында басқалардың көңілінен қанша рет шықты?
а) үйде
б) мектепте
- Өзгерістерге байланысты қанша рет ашумен кез болдыңыз?
а) үйде
б) мектепте
- Қандай өзгерістерге сіздің тарапыңыздан жаугершілік жағдайы туындар еді?

5. Қатысушылар екі жағдайдағы өзгерістерді салыстыра отырып талқылаулары қажет.

Сауалнама

Үйдегі өзгерістер

Сіздің ата-анаңыз үйде бірқатар өзгерістер енгізбекші болды. Соның ішінде, жаңа күн тәртібі және үйдегі қызметтерді бөлісу. Сіздің әрекетіңіз?
а) аса қуанышпен (энтузиазммен);
б) құптар едім;
в) келіскім келмесе де, көнемін;
г) қарсы болам;
д) қатты қарсылық көрсетем, ашуланам;
е) жаугершілікпен қараймын;
ж) өз жауабым:
……………………...

1.Теледидар көру кезінде жас ерекшелігін ескерместен сағат 20-дан кейін тиым салу.
2. Үйден тыс болған оқиғалардың бәрін еш бүкпесіз айтып отыру.
3. Ата-ананның айтқан адамдарымен ғана араласу, қарым-қатынас жасау.
4. Үй жұмыстарына түгел араласу: үй жинау, дүкенге бару, тамақ дайындау.
5. Жаратқан ақша туралы нақты мәлімет беріп отыру.
6. Демалысқа тек ата-анаңмен бару.
7. Үйдегі мерекелерге міндетті түрде қатысу.
8. Үйдегі өзіңнен кішілерге міндетті түрде көмектесу, қажет болса солардың міндеттерін де қоса атқару.
9. Қандай да шешім қабылдау кезінде тек әке-шешеңнің айтқан ақылын тыңдау.
10. Жалақыңды немесе табыс көзін ортақ «қазандыққа» салу.
11. Қоғамдық, діни, саяси көзқарастарда отбасымен бірге болу.
12. Діни іс-шараларға бірге қатысу.

Ескерту: *Әр сөйлемді мұқият оқи отырып, егер осы ереже сенің үйіңде енгізілетін жағдайда сенде туындайтын эмоцияға сәйкес қажетті әріпті сол сөйлемнің қасына қойып шық. Содан кейін өз көңіл-күйіңе қарай әріптерді тиісінше қойып шық.*

Сауалнама

Мектептегі өзгерістер

Мектепте жаңа оқыту технологиясы мен бағалау жүйесін және жаңа тәртіптер енгізу туралы әкімшілік шешім қабылдады. Сіз қалай қабылдар едіңіз?

а) аса қуанышпен (энтузиазммен);
б) құптар едім;
в) келіскім келмесе де, көнемін;
г) қарсы болам;
д) қатты қарсылық көрсетем, ашуланам;
е) жаугершілікпен қараймын;

1. Баллдық бағалауды сипаттамалық бағалауға ауыстыру.
2. Оқушы немесе бөтен адамның қатысуымен Сізге баға қою.
3. Аттестаттағы мінез-құлқын бағалауды алып тастау.
4. Оқушыға пәндерді таңдау кезінде еркіндік беру.
5. Сабақ уақытын 1 сағатқа (60 минутқа) ұзарту.
6. Сабақтарды мектептен тыс мекмелерде өткізу (аптасына бірнеше сағат, театрларда, музейде, саябақтарда).
7. Үйде оқу мүмкіндігі және мектепке келім емтихан тапсыру мүмкіндігі
8. Емтихан сабақтарының санын арттыру.
9. Кітапханаға жүйелі баратындығы туралы күнделік жүргізу.
10. Жазғы демалыста екі апта тегін жұмыс жүргізуге келісу.
11. Мектепте біртұтас мектеп формасын енгізу (мұғалімдер үшін, оқушылар үшін).
12. Сабақтан соң күнделікті барлығына бірдей бірлескен іс-шаралар ұйымдастыру (ойындар, би, спорт ойындары).

Ескерту: *Әр сөйлемді мұқият оқи отырып, егер осы ереже мектепте енгізілетін жағдайда Сізде туындайтын эмоцияға сәйкес қажетті әріпті сол сөйлемнің қасына қойып шығыңыз. Содан кейін өз көңіл-күйіңізге қарай әріптерді тиісінше қойып шығыңыз.*

Құпия құжат

Мақсаты: адамда болатын жасырын алаңдаушылықты, құпияны шешуге деген қызығушылықтарын, дүниетанымдарын анықтау. Басқа субъектілермен қарым-қатынасқа түсу барысындағы бір-бірін қабылдау деңгейлерін анықтау. Болашаққа деген көзқарастарын, құндылықтарын анықтау.

Топ: аралас

Жас ерекшелігі: шектелмейді

Уақыты: 1 сағ.
Қажетті құжаттар: фломастерлер, ақ парақтар.
Тренинг барысы:

1. Қатысушыларға таза парақтар мен фломастерлер беріледі. Жүргізуші қатысушыларға ғажайып оқиғаның куәгерлері болатынын жариялайды. – Құрметті қатысушылар, жуық арада құпия құжат табылды. Бұл құжатты сіздер оқуға тиістісіздер. Бірақ, құжат сапасыз сиямен жазылғандықтан және қолдан-қолға өтіп отырып, жыртылып, түсініксіз жағдайда. Мынау сол құжаттың көшірмесі. Құжаттың мазмұнында 2050 жылы болатын оқиғалар туралы айтылады. Сіздер сол оқиғаны болжай отырып, құжатты қалпына келтірулеріңіз қажет. Берілетін уақыт 20 минут.

2. Тапсырма аяқталған соң әр қатысушы өз жұмыстарымен таныстырады және өз позицияларын анықтайды:

- Оқиға желісі кім үшін қандай болмақ?
- Өздерінің оқиғаға қатысу мүмкіндігі болады ма?
- 2050 жылы қазір өмірде жоқ жаңалықтар болады ма?
- Қазір өмірде бар нәрселердің болашақта қажеттілігі қаншалықты болады?

3. Қатысушылар топтарға бөліне отырып, болашақта болатын негативті оқиғалардың алдын алу шараларын қарастырады. Позитивті жаңалықтарды қалай көбейтуге болады деген сұраққа жауап іздейді.

4. Топта қалыптасқан пессимистік және оптимистік көзқарастағы қатысушылар саны шығарыла отырып, себебі түсіндірілуі керек. Өмір құндылығы туралы жалпы қорытынды шығарылады.